

Göteborgs universitet
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMG
Journalistprogrammet, termin 4

Vem vinner?

Populär och litterär gestaltning i medierapporteringen om Nobelpriset i litteratur

Magnus Wennerberg

Hösten 2013
C-uppsats
Handledare Mats Ekström

ABSTRACT

University of Gothenburg

Department of Journalism, Media and Communication, JMG

Journalism programme, term 4

Who will win?

Popular and literary framing in media coverage of Nobel Prize in Literature

by Magnus Wennerberg

Autumn 2013

Instructor Mats Ekström

The question at issue in this essay is how does mass media frame Nobel Prize in Literature? The starting point is to study whether game framing is occurring in media coverage of Nobel Prize in Literature. Previously, game framing has been studied in coverage of politics, contrasted against issue framing. Game framing means that media frame politics as a game, a contest between politicians about power. This kind of framing is supposed to be used by media in purpose of attracting larger audience. In this essay the theory of game framing is applied in the new context of culture journalism.

A theoretical basis primarily consisting of framing theory is used in this study, but also theory about media commercialization and theory about the dynamics between popular culture and high culture. The question if game framing is occurring in media coverage of Nobel Prize in Literature, is a question concerning journalism popularizing a high cultural institution.

To exemplify Swedish mass media during the period from 1975 to 2011, two daily news papers are selected, the tabloid Aftonbladet and the morning paper Svenska Dagbladet. The tabloid is assumed to be a most likely case to apply game framing in reporting on Nobel Prize in Literature, while the morning paper is assumed to be a least likely case. Articles on Nobel Prize in Literature are analyzed by qualitative method primarily consisting of discourse analysis. The articles are studied with respect to three main forms of framing; literary framing, popular framing, and Nobel game framing.

Keywords: Nobel Prize in Literature, framing, popular framing, game framing, literary framing

Nyckelord: Nobelpriset i litteratur, framing, populär gestaltning, spelgestaltning, litterär gestaltning

INNEHÅLL

Inledning	4	Nobelpriset i litteratur
Bakgrund	5	Samhället och media är fulla av tävlingar
Frågeställning	8	Nobelpriset i litteratur, en tävling?
Tidigare forskning	8	
Teori	8	
	9	Framing
	11	Spelgestaltning
	12	Kommersialisering och tabloidisering
	13	Högt och lågt
	15	Tre sätt att gestalta Nobelpriset i litteratur
Metod	16	Historisk jämförelse mellan två tidningar
	18	Diskursanalys
	20	Summering av metodens ingångar i materialet
Material	20	
	21	Ett generellt mönster
	22	Oktobers nobla nyhetsflöde
	22	Decembers nobla nyhetsflöde
	23	Summering av artikelteman i materialet
Analys	24	1975 <i>Mestadels sakligt, några utfall av Aftonbladet</i>
	28	1984 <i>Mer spekulativt, och Sturm und Drang bland förlagen</i>
	33	1993 <i>En rasbetoning och en alliteration</i>
	37	2002 <i>Gert mot Horace</i>
	40	2011 <i>Stal han showen eller blev han hyllad?</i>
	43	Summering 1975-2011
Slutdiskussion	43	
Litteratur	46	
Appendix	47	Sammanställning av artiklarna i materialet

INLEDNING

Nobelpriset i litteratur

1901 börjar Nobelpriset delas ut. Prispengarna kommer ur den kontinuerliga avkastningen från den förmögenhet som kemisten Alfred Nobel lämnade efter sig. Han levde mellan 1833 och 1896, några av hans mest kända skapelser är dynamiten och tändhatten. I sitt testamente skrev Nobel: ”Öfver hela min återstående realiserbara förmögenhet förfogas på följande sätt: kapitalet, af utredningsmännen realiserade till säkra värdepapper, skall utgöra en fond, hvars ränta årligen utdelas som prisbelöning åt dem, som under det förlupne året hafva gjort menskligheten den största nytta” (hämtat ur Allén & Espmark 2006, s. 5). De områden för mänsklighetens nytta som Nobel åsyftar är fysik, kemi, medicin, litteratur och fred. Ekonomipriset instiftas först 1968. Det är inte Nobel som grundar detta, utan Sveriges Riksbank, som ett 'pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne'.

Sture Allén och Kjell Espmark, båda ledamöter i Svenska Akademien sedan början av 1980-talet, skriver i *Nobelpriset i litteratur – en introduktion* att Alfred Nobel hade ett stort intresse för filosofi och litteratur, och att han hade ”en hög tanke om litteraturens roll i tillvaron” (Allén & Espmark 2006, s. 4). Nobel lämnade i sitt testamente flera kriterier för litteraturpriset. Dels de kriterier som citerades i stycket ovan, vilka gäller för samtliga fem priskategorier, dels specifikt att litteraturpriset skall tilldelas ”den som inom litteraturen har producerat det utmärktaste i idealisk riktning” (hämtat ur Allén & Espmark 2006, s. 5). Nobel bestämde att litteraturpristagaren skulle utses av Svenska Akademien, ”de aderton”. Beroende på Akademiens olika medlemmar har testamentet tolkats olika under åren, bland annat i fråga om betydelsen av fraserna ”mänsklighetens nytta” och ”idealisk riktning” (Allén & Espmark 2006, s. 8). Men det har alltid varit en framstående litterär prestation som belönats, Nobelpriset i litteratur är inte en tävling mellan författare (Allén & Espmark 2006, s. 48). Så långt Alfred Nobels intentioner.

Frågan som ställs i den här uppsatsen är vilken inramning media ger Nobelpriset i litteratur. Teori hämtas främst ur gestaltningsteorin, *framing*, och mer specifikt ur teorin om spelgestaltning, vilken hör hemma i forskning om politisk journalistik. Spelgestaltning, *game framing*, innebär att media gestaltar politik som ett spel, en kortsiktig tävling om väljarnas röster, istället för att fokusera på politikens sakfrågor. Syftet här är att tillämpa teorin om spelgestaltning i en ny kontext, dock krävs vissa modifieringar för att teorin skall passa kontexten Nobelpriset i litteratur. I frågan hur media gestaltar Nobelpriset i litteratur är två centrala aspekter dels spänningen mellan populärkultur och finkultur¹, dels

1 Begreppet finkultur är problematiskt då prefixet 'fin' kan uppfattas som värderande. Alltjämt används begreppet i uppsatsen, i syfte att beskriva egenskaper hos kulturella uttryck. 'Finkultur' används som ett kontrasterande begrepp mot populärkultur. Båda begreppen kommer att beskrivas närmre i teoriavsnittet.

kommersialiseringens betydelse för journalistikens innehåll. Således används även dessa teoretiska perspektiv i studien. Frågan är om media fokuserar på själva saken, litteraturen, eller hellre ramar in Nobelpriset i litteratur som en tävling? Bevakningen av litteraturpriset undersöks med avseende på tre gestaltungsformer, som representerar var sitt synsätt på litteraturpriset. Dessa synsätt betraktas som diskurser, som konkretiseras och uttrycks i tidningarnas artiklar om litteraturpriset. Genom diskursanalys studeras artiklar om Nobelpriset i litteratur här med avseende på de tre gestaltungsformerna *litterär gestaltning*, *populär gestaltning* och *Nobeltävlingsgestaltning*.

Forskning om politisk journalistik har visat att ju mer kommersiellt orienterad en tv-kanal eller en tidning är, desto större är mediets benägenhet att gestalta politik som spel (Strömbäck 2012, s. 274). Spelgestaltning är således ett sätt att locka publik till politik. Sambandet, som främst handlar om egenskaper hos mediet, antas i den här studien gälla även inom kulturjournalistik. Gestaltningen av litteraturpriset studeras genom en historisk jämförelse mellan två rikstäckande dagstidningar, valda genom strategiskt urval. Dels Aftonbladet, en av Sveriges största kvällstidningar, med förhållandevis hög grad av kommersialisering, vilket antas innebära gynnsamma omständigheter för spelgestaltning. Dels Svenska Dagbladet, en av de största morgontidningarna, med förhållandevis låg grad kommersialisering, vilket antas innebära ogynnsamma omständigheter för spelgestaltning (gynnsamma och ogynnsamma fall, se Esaiasson m.fl. 2012, s. 161-164). Bevakningen studeras vid fem utdelningar mellan 1975 och 2011. Två antaganden är att spelgestaltning av Nobelpriset i litteratur är vanligare i Aftonbladet än Svenska Dagbladet, samt att spelgestaltning av litteraturpriset i båda tidningarna blivit vanligare från 1975 till 2011.

BAKGRUND

Samhället och media är fulla av tävlingar

Spel, odds och vadslagning begränsas inte längre till sportresultat och hästkapplöpning. 2013 går det till exempel att satsa pengar hos vadslagningsföretaget Unibet på vilket namn prinsessan Madeleine och Chris O'Neill kommer att ge barnet som de väntar i mars 2014. På senare år har det blivit vanligt med spel på vem som får Nobelpriset i litteratur, där spelföretagen sätter odds på tänkbara författare. Ifall den här studien skulle visa att spelgestaltning av litteraturpriset blivit vanligare skulle detta nya spelande kunna vara en förklaringsfaktor. Men troligtvis vore det inte en tillräcklig förklaring, det låter osannolikt att det är spelföretagen som formar journalistiken. Troligare vore då att spelföretagen som erbjuder Nobelspelandet fångar upp och uttrycker en diskurs som redan ligger i samtiden.

Den här uppsatsen vill belysa den tävlingsdiskurs som ligger i samtiden. Metoden består främst av diskursanalys, Peter Berglez beskriver denna enligt följande:

Med diskurs menas att texter är inbäddade i olika situationer, institutioner och 'osynliga' strukturer i samhället [...]. Det räcker inte med att koncentrera sig på vad som finns i själva texten (själva språket), utan även följande frågor måste formuleras: vad i samhället är texten en del av eller försöker motverka? Den fördjupade förståelsen av en text kan således enbart uppnås genom att dess undanträngda och mindre synliga aspekter fångas analytiskt. (Berglez 2010, s. 267)

Samhället och media är fulla av tävlingar. En tävling kan i vissa fall själv visa vem som vinner. Så är fallet inom de flesta idrottsgrenar. Den idrottsutformade dokusåpan *Mästarnas Mästare* (SVT) är enbart uppbyggd av tävlingsmoment som i sig själva avgör vem som vinner. Det kan antingen vara den som tar sig i mål snabbast eller den som orkar hänga kvar i repet längst. Men idrott och sport är inte de enda områdena för tävling. Flera av Sveriges största underhållningsprogram på tv är tävlingar i kultur. Grenarna är musik, dans och mat, alltså konstformer som åsyftar att väcka betraktarens njutning, eller frossarens i fallet mat. Till skillnad från idrottsgrenarna har kulturgrenarna i sig själva inga naturliga kriterier som visar vilken deltagare som är bäst, därför måste man tillföra bedömning utifrån. Ibland utses vinnaren av svenska folket, publiken telefonröstar exempelvis i *Melodifestivalen* (SVT), *Idol 2013* (TV4) och *Let's Dance* (TV4). Ibland är det en särskild jury som bedömer deltagarna, som i *Det Stora Matslaget* (SVT). Och ibland får deltagarna själva betygsätta varandra, till exempel i *Kockarnas Kamp* (TV4). Det saknas alltså naturliga tävlingsmoment i musik, dans och mat. Men beroende på vilken inramning de ges går det att skapa en tävlingssituation ändå.

Vi lever i utröstningarnas tidevarv. I underhållningsprogrammen väcks spänning genom vetskapen att en av deltagarna kommer att åka ut i slutet av avsnittet, utröstningsmomentet höjer intresset. Media kanske helst hade velat se att även Nobelpriset i litteratur var en tävling, typ *Nobel 2013*, eftersom det skulle höja spänningen. Men, verkligheten kan inte media förändra. En utgångspunkt i gestaltningsteorin är att medias sätt att rama in en viss sak dock kan påverka den enskilde medborgarens uppfattning om saken. Så genom inramningen kan media åtminstone förändra människors uppfattning av verkligheten.

Allén och Espmark beskriver Nobelpriset i litteratur som Sveriges mest betydelsefulla kulturhändelse.

Nobelpriset i litteratur har en genomslagskraft som inte står dynamitens efter. Varje års prisbeslut föregås av spekulationer och följs av kommentarer. I själva verket är litteraturpriset den internationellt mest uppmärksammade företeelsen i svensk kultur. (Allén & Espmark 2006, onummerat förord)

Författarna framhåller att Nobelpriset inte är en tävling.

Även om det allmänt sett inte finns något pris som betraktas som mera eftersträvansvärt än Nobelpriset, skall det inte uppfattas som ett världsmästerskap utan som en belöning för ett exceptionellt framstående författarskap. (Allén & Espmark 2006, s. 7)

Nobelpriset i litteratur är alltså en institution som inte vill framstå som en tävling, och betraktas därför i denna studie som en institution med ogynnsamma omständigheter för tävlingsdiskursen, ett *least likely case* (Esaiasson m.fl. 2012, s. 161-164). Om *till och med* Nobelpriset i litteratur gestaltas som tävling är det en indikation på hur djupt in i samhället tävlingsdiskursen har nått. Studien är därmed relevant även i ett samhällligt perspektiv. När Svenska Akademien i oktober varje år utnämner Nobelpristagare i litteratur är det ett bra tillfälle för media att uppmärksamma litteratur som varit betydelsefull. Men med tanke på att media gärna gestaltar andra kulturformer som tävling, vill de kanske även gestalta Nobelpriset i litteratur så. Ifall media exempelvis lägger stor vikt vid spekulationer om vem som skall få priset impliceras en tävlingssituation mellan författare.

Till formen kan Nobelpriset jämföras med Svenska Dagbladets Bragdguld.² Bragdguldet får en idrottare som utfört en särskilt framstående prestation inom sin idrott. Men när man som idrottare utför prestationen, som senare kan komma att av Bragdguldsjuryn belönas som en bragd, har man inte en tanke på att man är med i en tävling om Bragdguldet. Att bli föremål för denna utmärkelse är något som kommer i efterhand, när prestationen är utförd och den visat sig vara sällsynt lyckad. Man kan inte i förväg föresätta sig att man skall utföra en bragd. Såväl idrottare som författare torde gå in i sin idrott respektive sitt arbete med intentionen att göra sitt bästa. Att de ibland lyckas sällsynt bra, och därför förtjänar en särskild utmärkelse, beror inte på att de deltar i en tävling för sällsynt lyckade insatser. Varken Bragdguldet eller Nobelpriset är tävlingar som man *vinner*. De är utmärkelser som man *tilldelas*. Alltså är det inte så att författare deltar i en Nobeltävling i litteratur.

Uppsatsens frågeställning handlar om journalistikens popularisering av en finkulturell institution, frågan rymmer en spänning mellan populärkultur och finkultur. Inom ramen för denna spänning är det relevant att lyfta fram teori av litteraturvetaren Ann Steiner (2009) om litteraturens och författarnas roll i offentligheten. Frågan om hur litteraturen påverkas av offentligheten kan ses som en ingång till ett slags litteraturens medialisering.

2 För att förtydliga, det finns inget samband mellan diskussionen om Bragdguldet och valet av Svenska Dagbladet som analystidning i studien. Som analystidning har den valts av andra skäl.

FRÅGESTÄLLNING

Nobelpriset i litteratur, en tävling?

Uppsatsen har två centrala frågeställningar. Den första är om media tillskriver Nobelpriset i litteratur en tävlingsstruktur som denna institution inte har. Gestaltar media i enlighet med Nobels intentioner litteraturpriset som något man *tilldelas*, eller gestaltar media det hellre som något man *vinner*? Den andra frågeställningen är mer övergripande och handlar om kommersialiseringens betydelse för det journalistiska innehållet, spelgestaltning är då en av flera tänkbara populära vinklar. Har det skett en popularisering av den finkulturella institutionen Nobelpriset i litteratur från 1975 till 2011, så att media allt oftare gestaltar den genom populära vinklar istället för att gestalta den sakligt med fokus på litteraturen i sig?

TIDIGARE FORSKNING

I den litteratursökning som ligger till grund för denna undersökning har inga tidigare arbeten som behandlar frågan om medias gestaltning av Nobelpriset i litteratur hittats. Angående förhållandet mellan journalistik och populärkultur kan antologin *Journalism and Popular Culture* nämnas, sammanställd av Peter Dahlgren och Colin Sparks (1992). Om framing inom litteratur handlar en annan antologi, *Framing Borders in Literature and Other Media*, sammanställd av Werner Wolf och Walter Bernhart (2006). Dessa två böcker kan ses som översiktliga ingångar till det fält som denna uppsats rör sig inom.

När det gäller Svenska Akademien och Nobelpriset i litteratur kan utöver den redan uppmärksammade *Nobelpriset i litteratur – en introduktion* av Allén och Espmark (2006) nämnas Espmarks *Det litterära Nobelpriset – principer och värderingar bakom besluten* (1986), och Bo Svenséns *The Swedish Academy and the Nobel Prize in Literature* (2011). Ingen av dessa böcker berör frågan om hur litteraturpriset gestaltas i media.

TEORI

Uppsatsens främsta syfte är att pröva teorin om spelgestaltning i kontexten Nobelpriset i litteratur. Eftersom spelgestaltning hör hemma i forskning om politisk journalistik krävs vissa modifieringar när teorin överförs till en ny kontext. Spelgestaltningsteorin täcker dock inte in alla aspekter i uppsatsens frågeställning. Således används även teori om kommersialiseringens betydelse för det journalistiska innehållet samt om förhållandet mellan populärkultur och finkultur.

Framing

Ett vardagligt exempel på gestaltning är när ett glas är fyllt till hälften, och därför kan beskrivas både som halvtomt och halvfullt. Jesper Strömbäck förklarar beskrivandets betydelse:

I båda fallen finns det exakt lika mycket vätska i glaset, men om det beskrivs som halvtomt ligger implicit ett krav på att det bör fyllas på. Om det beskrivs som halvfullt finns det än så länge inget behov av påfyllning. (Strömbäck 2009, s. 122)

Alla meddelanden, såsom yttranden, brev eller nyhetsartiklar, bygger på en beskrivning, och varje beskrivning bygger på ett urval av aspekter. Beskrivningen av ett visst ämne eller en viss fråga formas av beskrivarens sätt att se på ämnet eller frågan. Ämnet uppfattas på olika sätt beroende på vilken specifik gestaltning, *frame*, det ges. Glaset kan beskrivas antingen utifrån halvtomtgestaltningen eller halvfulltgestaltningen.

Gestaltningsteorin handlar om hur medborgarnas uppfattningar i olika frågor och om olika fenomen formas beroende på hur frågorna och fenomenen gestaltas i media. Tidigare har framing ofta studerats som en av tre medieeffekter inom forskningen om journalistikens makt över publiken. De två andra medieeffekterna tas upp i *dagordningsteorin*, som handlar om medias makt att sätta agendan och därigenom att påverka vilka samhällsfrågor medborgarna uppfattar som viktiga, och *primingteorin*, som behandlar medias inverkan på medborgarnas bedömningar av politiska aktörer (Shehata 2012, s. 318). I denna uppsats studeras framing dock inte som en medieeffekt, utan enbart med avseende på gestaltning.

Strömbäck (2009, s. 119-120) menar att media, snarare än att spegla, gestaltar verkligheten. Verkligheten är för stor för att speglas, därför måste journalister välja ut vissa aspekter och samtidigt välja bort många andra.

En del av dessa val är medvetna, men en mycket stor del är rutiniserade. Med det menas att valen följer av de institutionaliserade rutiner som präglar nyhetsproduktionen och att många val inte uppfattas som val utan som självklarheter. (Strömbäck 2009, s. 120)

Strömbäck skriver också att journalistiken ”kan utöva makt över människors tänkande genom sina sätt att gestalta verkligheten” (2009, s. 128). Resonemanget pekar på att gestaltningarna har stor genomslagskraft, men att journalisterna själva inte alltid är medvetna om detta, då många val görs på rutin.

Även Robert Entman (1993) ser framing som en fråga om makt. Genom att välja vilka aspekter av en viss fråga som skall uppmärksammas, och därmed parallellt vilka delar som inte skall uppmärksammas, har man makten att definiera frågan. Definitionen är

betydelsefull för hur frågan uppfattas och därigenom för hur den kommer att behandlas. ”Thus the power of a frame can be as great as that of language itself.” (Entman 1993, s. 55.) Det är lätt att se att framing har stor betydelse inom politik. Alla som företräder en viss ideologi konkurrerar med företrädare för andra ideologier om makten att definiera specifika samhällsfrågor på ett sätt som överensstämmer med den egna ideologin, eftersom det är denna definition som i nästa led, huvudsakligen genom att den sprids i media, påverkar hur medborgarna uppfattar och förstår frågan.

Adam Shehata (2012) skriver att en händelse uppfattas olika beroende på vilka ideologiska principer och problemformuleringar som betonas. För att förtydliga gestaltningens genomslagskraft lyfter Shehata fram en studie av Thomas Nelson med kollegor (1997).

Ett illustrativt exempel på [...] gestaltningar kommer från en studie av hur två konkurrerande sakgestaltningar påverkade människors inställning till Ku Klux Klan. I en serie experiment fick deltagare ta del av nyheter som gestaltade en Ku Klux Klan-demonstration som antingen en yttrandefrihetsfråga (*free speech*) eller som en allmän ordningsfråga (*disruption of public order*). Resultaten visade att deltagare som tagit del av yttrandefrihetsgestaltningen uttryckte en större tolerans för Ku Klux Klan än de som exponerats för ordningsgestaltningen [...]. (Shehata 2012, s. 329)

När utrymmet för fördjupning är begränsat, vilket det är inom media och journalistik, är det troligtvis så att en viss gestaltning som får fäste, en viss *frame*, kommer att fortsätta reproduceras. Detta förklarar varför politiska ideologier konkurrerar om att få sprida just sitt sätt att se på samhällsfrågor. Det verkar som att människan när hon bildar sig en uppfattning om ett visst ämne söker efter ett lätt sätt att förstå det. Eftersom verkligheten skulle bli omöjlig att förhålla sig till om den inte kunde ramas in (av oss) är man som människa mottaglig för *frames*. Den gestaltning som får fäste blir i fortsättningen det enklaste sättet att beskriva ämnet. Genom att beskrivningen reproduceras reproduceras också uppfattningen om och inställningen till ämnet, samt vilka associationer det väcker.

Framing har inte bara betydelse för politiska frågor. Varje ämne påverkas av vilken gestaltning av det som får fäste, både i media och i samhället i stort. Framing bör alltså förstås i en kulturell kontext. En viss gestaltning av ett ämne, en viss *frame*, kan beskrivas som en kulturell diskurs. Enligt Entman (1993, s. 52) yttrar sig *en frame* på fyra ställen i kommunikationsprocessen; hos avsändaren, i texten, hos mottagaren samt i den omgivande kulturen.

The culture is the stock of commonly invoked frames; in fact, culture might be defined as the empirically demonstrable set of common frames exhibited in the discourse and thinking of most people in a social grouping. Framing in all four locations includes similar functions: selection and highlighting, and use of the highlighted elements to construct an argument about problems and their causation, evaluation, and/or solution. (Entman 1993, s. 53)

Utifrån tanken att *frames* vilar i kulturen kan den stora mängden tävlingar i media och samhället betraktas som en diskurs i samtiden, som sipprar in lite varstans.

Spelgestaltning

Spelgestaltning innebär att politik gestaltas som en tävling mellan politiker om medborgarnas röster och om makt. Detta medför en diskurs med strategier, vinnare och förlorare (Strömbäck 2012, s. 272). Strömbäck beskriver spelgestaltning som att "[p]olitik gestaltas som en tävling om makten, ett horse race, inte som en fråga om hur landet ska styras på bästa sätt." (Strömbäck 2009, s. 128.)

De ovan beskrivna halvtomtgestaltningen och halvfulltgestaltningen, samt yttrandefrihetsgestaltningen och ordningsfrågegestaltningen i Ku Klux Klan-exemplet, är ämnesspecifika gestaltningar. En annan typ är generiska gestaltningar, som kan tillämpas på alla ämnen. Spelgestaltning och dess motsats sakgestaltning är just sådana, och dessa har främst studerats i forskning om politisk journalistik. Sakgestaltning innebär att media beskriver politiska sakfrågor, vad som har hänt i samhället, vad politiker har för uppfattningar i olika frågor samt vad det finns för politiska förslag.

Spelgestaltning innebär, som sagt, att politiken gestaltas som en tävling, och detta har blivit allt vanligare inom politisk journalistik (Aalberg m.fl. 2012, s. 163). En av de tidigaste studierna är Thomas Pattersons *Out of Order* (1993). Patterson visar att nyhetsjournalistik i USA sedan 1960-talet blivit mindre ämnesorienterad och istället allt mer fokuserad på politikernas strategier (Aalberg m.fl. 2012, s. 164). En kärnfråga i den tidigare forskningen är att spelgestaltning av politik leder till minskat förtroende hos medborgarna för politiker. Ett betydelsefullt arbete om denna fråga är *Spiral of Cynicism* av Joseph Cappella och Kathleen Jamieson (1997). De visar att medborgarna uppfattar politiken som cynisk när den gestaltas som en tävling om väljarnas röster, där "politiker drivs av egenintresse och maktambitioner, snarare än en vilja att förändra samhället" (Strömbäck 2012, s. 272).

En orsak till att spelgestaltning blivit vanligare är journalistikens allt tydligare marknadsorientering (Strömbäck 2012, s. 273). Politiken väntas vinna större publik (Iyengar m.fl. 2004, s. 173) ifall nyheterna, istället för att fokusera på politikens sakliga och inte så fartfyllda innehåll, alltid bär eko av den upplivande frågan *vem vinner?* I de tidigaste studierna undersöktes spelgestaltning främst genom jämförelse med hästkapplöpning, studierna undersökte hur media gestaltade representanter för olika politiska ideologier liksom kapplöpningshästar. Detta är temat i exempelvis "Consumer Demand for Election News: The Horserace Sells" av Shanto Iyengar med kollegor (2004).

Ett annat skäl till att spelgestaltning blivit vanligare är att det krävs mindre resurser att producera en artikel som utgår från gestaltningen av politik som spel, jämfört med den research och sakkunskap som krävs för att beskriva en komplex sakfråga (Aalberg m.fl. 2012, s. 164). Samtidigt har de politiska kampanjerna också blivit mer sofistikerade, tack vare uppkomsten av en PR-bransch och professionella kommunikatörer. Alltså torde ökningen av spelgestaltning delvis vara en återspeglning av att den politiska situationen blivit mer strategimässig. I sina objektiva beskrivningar av de strategier som politikerna faktiskt har 'måste' journalisterna gestalta politiken som spel (Aalberg m.fl. 2012, s. 164).

Regina Lawrence (2000) sätter i rubriken till sin artikel "Game-Framing the Issues: Tracking the Strategy Frame in Public Policy News" fingret på en central struktur i teorin om spelgestaltning. Sakfrågorna, *the issues*, kommer först, medan *game-framing* är något som man lägger till därefter. Lawrence undersöker varför benägenheten till spelgestaltning är större i bevakning av USAs nationella politik än i bevakning av lokalpolitik. Utifrån den här uppsatsens antagande att det finns en tävlingsdiskurs i samtiden är ett av de resonemang Lawrence för intressant. Hon skriver (2000, s. 106) att det i Washington, där USAs nationella politik huvudsakligen utspelar sig, finns en påtaglig konkurrens mellan journalister. Reportrarna har dessutom ofta stora krav inifrån sina respektive medieföretag att producera nyheter. Lawrence för fram hypotesen att reportrarna då går den spelgestaltande vägen, eftersom det underlättar uppgiften att hitta nyhetsuppslag. Lokalpolitik är mindre färgad av spelgestaltning. Enligt Lawrence (2000, s. 106) beror det på att denna bara bevakas av redaktioner inom delstaten, vilket innebär mindre konkurrens mellan journalister än i fråga om den nationella politiken. Lawrence (2000, s. 106) framhåller även att lokalpolitikerna ofta är mer lättillgängliga än de nationella politikerna i Washingtons hetluft. Sålunda tycks det finnas en koppling mellan journalisternas konkurrens och benägenheten till spelgestaltning. När alltför många reportrar bevakar samma sak, och konkurrerar på samma fält, ökar tendensen att saken gestaltas som spel.

Teorin om spelgestaltning tas med när politikens område nu lämnas.

Kommersialisering och tabloidisering

Medieföretag har alltid verkat på en marknad. Att behöva förhålla sig till målsättningar både för det journalistiska samhällsansvaret och för företagets ekonomiska lönsamhet är inget nytt (Allern 2012, s. 234-238). Dock har utvecklingen sedan 1980-talet gått mot vad Sigurd Allern (2012, s. 236-237) beskriver som "en starkare kommersialisering av medierna". Detta gäller såväl inom Sverige som globalt. Nya ekonomiska, teknologiska och politiska förutsättningar har medfört nya konkurrensvillkor.

En aspekt av kommersialiseringen är hur medieinnehållet påverkas. Begreppet tabloidisering handlar om att alla medier, även en seriös morgontidning som Svenska Dagbladet, i allt högre grad utnyttjar de försäljningsknep som traditionellt använts av den lösnummersäljande tabloidpressen, exempelvis kvällstidningen Aftonbladet. Tabloidisering innebär att det journalistiska innehållet anpassas för att nå så stor publik som möjligt, då ”*medieföretagen* i högre grad än tidigare lägger vikt vid krav på ökad lönsamhet och kortsiktiga vinster för ägarna, medan publicistiska och politiska intressen hamnar mer i skymundan” (Allern 2012, s. 237). Tabloidpressens knep är bland annat förenkling, tillspetsning, personifiering, polarisering och intensifiering (Allern 2012, s. 246-247).

Några av dessa beståndsdelar, till exempel förenkling och personifiering, är dock ett generellt drag hos alla former av journalistik som har till syfte att nå en bred publik. Kritiken av kommersiella former av 'tabloid-journalistik' handlar därför i första hand om att journalistiken och dess verklighetsbilder blir *reducerade* till sådant som låter sig personifieras och dramatiseras. (Allern 2012, s. 247)

Spelmetaforen, spelgestaltningens centrala figur, stämmer in på tabloidpressens knep, därför torde spelgestaltning, liksom populär gestaltning generellt, vara vanligare i det mer marknadsorienterade Aftonbladet. Dock torde även Svenska Dagbladet ha påverkats av massmedias övergripande tabloidisering, och därför har spelgestaltning, i likhet med populär gestaltning generellt, troligtvis även där blivit vanligare från 1975 till 2011. Dessa antaganden kommer att beröras närmre i metodavsnittet längre fram.

Högt och lågt

Uppsatsens frågeställning handlar om journalistikens popularisering av en finkulturell institution, frågan rymmer en spänning mellan högt och lågt. Medan litterärt initierade artiklar, som recensioner och fördjupande artiklar, kräver mer av mottagaren och är exkluderande, är populär gestaltning, exempelvis spelgestaltning, mer lättillgänglig.

Populärkultur är kopplad till nöje och förströelse (Lindgren 2009, s. 46). Ett utmärkande drag är att den är industriellt producerad och fungerar som en vara på en kommersiell marknad (Gripsrud 2002, s. 126). Populärkulturen uppstod mot slutet av 1800-talet i samband med industrialiseringen och urbaniseringen, som ”en massproducerad kultur anpassad för masskonsumtion” (Lindgren 2009, s. 39). Den har alltid kontrasterats mot mer seriös konst och kultur, ibland benämnd finkultur. På senare tid har visserligen postmoderna uppluckringar gjort gränsen mellan högt och lågt allt otydligare (Lindgren 2009, s. 162-163). Som nämnts ovan används 'finkultur' i denna uppsats som ett kontrasterande begrepp mot populärkultur, i syfte att beskriva karaktären i specifika kulturella uttryck. Populärkultur har ett brett tilltal som riktar sig till 'den populära smaken'.

Denna utmärks – när det gäller exempelvis film och teater – av en förkärlek för 'historier som rör sig logiskt och kronologiskt mot ett lyckligt slut'. Folk i allmänhet kan identifiera sig bättre med enkelt presenterade situationer och karaktärer än med mångtydiga och symboliska figurer [...]. Mönstret är detsamma även när det gäller musik, mat, konst och idrott: den populära smaken innebär ett uppskattande av det enkla, lättillgängliga och en oförståelse inför det abstrakta och komplexa. (Lindgren 2009, s. 36)

Kategorisering av kulturella uttryck är användbart inte bara för att beskriva specifika uttryck, utan också för att beskriva den sociala betydelsen av vilken kultur man väljer att konsumera. En som undersökt smakens sociala betydelse är Pierre Bourdieu, som utvecklat teorin om kulturellt kapital, vilken handlar om förmågan att förstå finkultur och 'hög' konst. Detta handlar inte främst om konsten i sig, utan om de positiva sociala effekterna som personer med förmåga att förstå konst som anses vara 'fin' åtnjuter (Gripsrud 2002, s. 122-125).

Medan personer med vad Bourdieu kallar ”barbarisk smak” bedömer konst utifrån de synsätt och värderingar som tillämpas i vardagslivet, anser personer med så kallad ”ren smak” att de har en naturlig förmåga att uppleva konsten (Gripsrud 2002, s. 112-113). Skillnaden mellan smakerna kan exemplifieras genom Anna Odells kontroversiella konstprojekt *Okänd kvinna*. Inom ramen för projektet iscensatte Odell 2009 en fiktiv psykos på Liljeholmsbron i Stockholm. Psykosen dokumenterades och presenterades i konstverket, som diskuterar förhållandena inom den svenska psykvården. Det ”barbariska” synsättet vore att bedöma Anna Odells handlingar utifrån deras vardagliga innebörder, vilket kan förklara de starka reaktioner Odell mötte. Bland annat blev hon mordhotad av en för henne okänd person som provocerats av konstprojektet. Ett ”rent” synsätt vore att betrakta projektet utifrån standpunkten att konstens syfte är att få människor att se världen på ett nytt sätt, och att konsten därför behöver utmana samhällets konventionella gränser. Odell själv säger i en intervju i tidskriften *Filter* att *Okänd kvinna* skulle kunna ses som

en möjlighet att diskutera något som det annars är väldigt tyst om. [De som jobbar inom psykvården] skulle kunna ha sagt: 'Vi har för lite resurser, det är inte konstigt att vi lägger folk i bälte eftersom vi inte hinner ta hand om alla. Och vi är rädda, för vissa av patienterna kan vara farliga för oss.' Det är en helt giltig invändning. (Friman 2013, s. 75)

En ”barbarisk”, vardaglig aspekt av Nobelpriset i litteratur är att det är ett av de mest prestigefulla internationella litteraturprisen. Steiner skriver att ett Nobelpris avsevärt kan påverka vilket anseende ett författarskap har. Den författare som tilldelas priset får snabbt hög status, och författarskapet kommer att anses som ett av de mest värdefulla (Steiner 2009, s. 58-59). Just uppsvinget av ett ofta okänt författarskap kan stimulera tävlingsperspektivet och känslan inför tillkännagivandet att något står på spel. En annan ”barbarisk” aspekt är det stora intresse som brukar riktas mot förlag och förläggare i samband med tillkännagivandet, här är det ekonomiska perspektivet centralt. Det förlag

som står bakom en Nobelpristagande författare kan förvänta sig extra inkomster, eftersom priset brukar fungera som en katalysator för försäljningen. Denna ”barbariska” aspekt kan media utnyttja i Nobelbevakningen genom att gestalta pristagarens förlag som en vinnare.

Tre sätt att gestalta Nobelpriset i litteratur

I studier av politisk journalistik har spelgestaltning oftast undersökts genom kvantitativ innehållsanalys. En central variabel är då vilken övergripande gestaltungsform, *metaframe*, som dominerar i respektive artikel, utifrån i förväg uppställda definitioner av spelgestaltning respektive sakgestaltning (Aalberg m.fl. 2012, s. 178). Förutom att undersöka dominerande metaframe undersöks ofta även närvaro av olika *subframes*, för att mer specifikt visa hur spelgestaltningen ser ut när den förekommer. Exempelvis undersöker Strömbäck och van Aelst (2010) dels dominerande *metaframe*, dels förekomsten av fyra *strategic subframes*, bland annat *horse race frame*, samt av två *personalized subframes*, bland annat *human interest frame*.

I denna uppsats studeras bevakningen av Nobelpriset i litteratur med kvalitativ metod, främst bestående av diskursanalys. Kontexten är ny, därför finns inga tidigare definitioner att tillgå, och därför anses en bred, resonerande ingång lämplig. Således passar kvalitativ metod bättre än kvantitativ. Bevakningen av litteraturpriset studeras med avseende på tre gestaltungsformer, som är modifieringar av de som använts i tidigare studier av politisk journalistik. Sakgestaltning av Nobelpriset i litteratur kallas här för *litterär gestaltning*, definierad som att den värnar om litteraturens självständighet och att litteraturen beskrivs med fokus på litteraturen i sig. Motsatsen till *litterär gestaltning* är *populär gestaltning*, som innebär ett brett tilltal som vänder sig till 'den populära smaken'. *Populär gestaltning* kan vara ett perspektiv som saknar direkt koppling till litteraturen i sig adderas för att få litteraturen att framstå som mer intressant, exempelvis olika typer av sensationisering.

Begreppet *populär gestaltning* är överordnat den motsvarighet till spelgestaltning som här kallas *Nobeltävlingsgestaltning*. *Nobeltävlingsgestaltning* innebär att artikeln använder uttryck som framställer litteraturpriset som en tävling, såsom ordvalet 'vinnare', varigenom litteraturens självständighet inte bekräftas, utan ämnet istället kompletteras med en tävlingsvinkel som kan få det att framstå som mera intressant. Det kan exempelvis handla om fokus på vinnare och förlorare, eller sammanställningar av oddssättningar och motsvarande statistik som implicerar att en tävlingssituation föreligger.

Begreppen *litterär gestaltning*, *populär gestaltning* och *Nobeltävlingsgestaltning* används för att beskriva gestaltningen av litteraturpriset i mediebevakningen. Syftet är att studera

enskilda artiklar utifrån dessa gestaltungsformer. Gestaltungsformerna representerar var sitt synsätt på litteraturpriset, som konkretiseras och uttrycks i artiklarna. En artikel kan ha drag av flera gestaltungsformer, exempelvis av både *litterär* och *populär gestaltning*.

Nobeltävlingsgestaltning är en specifik form av *populär gestaltning*. Andra former av *populär gestaltning* kan exempelvis vara sensationalisering och personifiering.

Sensationalisering handlar om att en spektakulär eller sensationell aspekt av ämnet dominerar beskrivningen av det. Personifiering handlar om att beskrivningen blir mer personlig än vad som är relevant. När det gäller författare kan man exempelvis studera balansen mellan fokus på författarens verk och fokus på författarens person. Hur långt bort från litteraturen kan ett författarporträtt gå? Att media *vill* fokusera på personliga aspekter som inte alltid har relevans för författarskapet är något som vissa författare utnyttjar. Steiner (2009, s. 30-33) beskriver hur en viss kategori *stjärnförfattare*, exempelvis Camilla Läckberg, strategiskt utnyttjar medias mekanismer i syfte att affärsmässigt odla sitt kändisskap. Därmed inte sagt att alla författare behandlar sin konst som ett företag.

METOD

Historisk jämförelse mellan två tidningar

Bevakningen av Nobelpriset i litteratur studeras här genom en historisk jämförelse mellan två tidningar. Som nämnts ökar benägenheten att gestalta politik som spel ju högre graden av kommersialisering är hos mediet (Strömbäck 2012, s. 274), och som en utgångspunkt för urvalet här antas detta samband gälla även inom kulturjournalistik. Genom strategiskt urval för en jämförelse väljs en tidning som motsvarar gynnsamma omständigheter för spelgestaltning, kvällstidningen Aftonbladet, och en som motsvarar ogynnsamma omständigheter för spelgestaltning, morgontidningen Svenska Dagbladet (gynnsamma och ogynnsamma fall, se Esaiasson m.fl. 2012, s. 161-164). Det strategiska urvalet underbygger extern validitet och möjligheten att generalisera studiens resultat till andra medier. I denna uppsats är det alltså dagspress som studeras. Det hade även gått att välja andra medieformer. Ifall exempelvis etermedier valts hade urvalet dock huvudsakligen blivit public service. Sveriges Television och Sveriges Radio har god kulturbevakning, bland kommersiella etermedier är det mer begränsat. Inom dagspress finns en bättre variation av både mer och mindre marknadsorienterade medier som passar för jämförelse.

Litteraturpristagaren presenteras varje år på en torsdag i oktober av Svenska Akademiens ständige sekreterare i Börshuset, Stockholm. Fem utdelningar med intervaller på nio år undersöks här. 1975, 1984, 1993, 2002 och 2011. Tidningarna undersöks respektive år från

onsdag till fredag. Vecka och datum varierar från år till år, vilken torsdag det blir offentliggörs kort i förväg. Att identifiera vilken torsdag tillkännagivandet skett analysåren görs genom översiktliga sökningar i tidningarna. Viss information om detta kan även hittas på Internet. Tidningarna studeras också i december, i samband med Nobelfesten, då litteraturpriset kan väntas få ny uppmärksamhet. Nobelfesten hålls varje år 10 december, Nobeldagen. Liksom vid tillkännagivandet i oktober är tanken för december att välja den hetaste dagen, Nobelfesten, samt närmaste dag före och efter. Tidningarna studeras således varje analysår perioden 9 till 11 december.

<i>Urval tidningar, analysperioder och år</i>		1975	1984	1993	2002	2011
Aftonbladet	oktoberdagarna decemberdagarna					
Svenska Dagbladet	oktoberdagarna decemberdagarna					
	oktoberdagarna: tillkännagivandet (onsdag, <u>torsdag</u> , fredag)					
	decemberdagarna: Nobelfesten (9/12, <u>10/12</u> , 11/12)					

Analysperioderna ger ett tvärsnitt av tidningarnas Nobelbevakning respektive analysår. Inte desto mindre har tidningarna med all sannolikhet artiklar om litteraturpriset vid fler tillfällen under åren. Valet av analysperioderna motiveras med att det är vid dessa tillfällen som Nobelpriset i litteratur är som mest aktuellt, och därmed mest sannolikt uppmärksammas i media. Antalet analysdagar har valts med hänsyn till den tid som finns avsatt för skrivandet av uppsatsen.

Studiens utformning ger tre jämförelsepunkter. Dels den historiska utvecklingen, dels jämförelsen mellan en seriös morgontidning och en kvällstidning, dels även jämförelsen av hur tidningarna genremässigt placerar litteraturpriset antingen i nyhetssektionen eller i kulturdelen. Antaganden inför undersökningen är att Nobeltävlingsgestaltning i båda tidningarna har ökat från 1975 till 2011, utifrån teorin att journalistiken generellt under denna period blivit alltmer marknadsorienterad i kombination med kommersialiseringens påverkan på medieinnehållet. Nobeltävlingsgestaltning antas vara vanligare i den mer marknadsorienterade kvällstidningen Aftonbladet än i den seriösa morgontidningen Svenska Dagbladet. Den tredje jämförelsepunkten möjliggörs av att studien inte begränsas till kultursidor. Analystidningarna genomsöks i sin helhet efter artiklar som handlar om Nobelpriset i litteratur. Tillkännagivandet och andra händelser kring litteraturpriset kan både betraktas som nyhetshändelser, och därför placeras i nyhetssektionen, och samtidigt som kulturhändelser, som därför kan placeras i kulturdelen. Det tredje antagandet är att Aftonbladet i högre grad ser det säljbara och nyhetsmässiga i litteraturpriset, och därför i högre grad placerar det i nyhetssektionen, medan Svenska Dagbladet i högre grad värnar

om kulturen och därför i högre grad placerar artiklar om litteraturpriset i kultursektionen.

Diskursanalys

Gestaltningen av Nobelpriset i litteratur undersöks med kvalitativ metod, bestående av diskursanalys kombinerad med textanalys och bildanalys. Syftet är att identifiera de perspektiv på litteraturpriset som finns i tidningarnas artiklar, utifrån de tre diskurserna litterär gestaltning, populär gestaltning och Nobeltävlingsgestaltning. Perspektiven kan antingen vara bokstavligt utskrivna eller möjliga att tolka fram. Artiklarna betraktas som sammanhängande enheter, därför studeras både rubriker, texter, bilder och bildtexter.

Kritisk diskursanalys innebär att texter studeras med avseende på politiska ideologier. Då denna studie snarare är inriktad på sociokulturella diskurser är det mer lämpligt att beskriva metoden här som diskursanalys, alltså används samma metodologiska ingångar. En ingång till kritisk diskursanalys är att studera texters stil. Berglez skriver följande:

Stil handlar om medvetna och omedvetna semantiska val, och kan studeras både syntaktiskt, utifrån hur meningar är uppbyggda, och lexikalt, dvs. ordval. Den lexikala stilen berör valet av ord för att beteckna en person, sak eller händelse. Det är exempelvis skillnad på beteckningarna 'förtroendevald' och 'pamp' i fråga om att beskriva en politiker eller att kalla någon för 'arbetslös' istället för 'arbetssökande'. Den analytiska utgångspunkten är således att ord och ordval kan rymma sociokulturella och ideologiska element. (Berglez 2010, s. 276-277)

En av uppsatsens centrala frågeställningar är huruvida Aftonbladet och Svenska Dagbladet beskriver litteraturpriset som ett pris man *tilldelas* eller som ett pris man *vinner*. *Tilldelas* innebär att priset beskrivs sakligt, medan *vinner* implicerar att det föreligger en tävlingssituation. Frågan är alltså *hur* media talar om Nobelpriset i litteratur. Ord och uttryck som pekar på Nobeltävlingsgestaltning kan vara 'vinner', 'segrar', 'tar hem' och 'vinnare'. Ord som pekar på litterär gestaltning kan vara 'tilldelas', 'tilldelar', 'utser' och 'pristagare'. Vilka ord som pekar på respektive diskurs, vad Berglez (2010, s. 278) beskriver som "implicit eller frånvarande mening som läsaren själv förutsätts fylla i", är en bedömning som får göras i varje enskild artikelanalys.

Den kritiska diskursanalysen strävar efter att lyfta upp de omedvetna sociokulturella processerna på medvetandeplanet genom att formulera: 'Varför är texten som den är?' [...] [Frågan] kan besvaras genom att nyhetsdiskursens ideologi analyseras, dvs. förekomsten av implicita eller dolda *meningar*, *opinioner* eller *värderingar*. Dessa kan vara inbakade i sociokulturellt etablerad diskurs – i tankesätt som vi oftast tar för givna och som vi lätt förväxlar med neutral information eller objektiva fakta. (Berglez 2010, s. 274)

De artiklar om litteraturpriset som hittas i tidningarna på analysdatumen studeras först var

för sig. Analysen görs sedan på årgångsbasis, vilket innebär att samtliga relevanta artiklar i respektive tidning sammanförs i årgångar. Exempelvis ses bevakningen i Aftonbladet 1975 som en sammanhängande enhet, som i analysen jämförs med Svenska Dagbladets bevakning samma år. Syftet är att beskriva tidningarnas bevakning 1975, 1984, 1993, 2002 och 2011, samt att identifiera trender, förändringar och mönster.

Diskurserna litterär gestaltning, populär gestaltning och Nobeltävlingsgestaltning kan uttryckas på fler sätt i artiklarna än genom stil och ordval. Ett centralt perspektiv i analysen är gestaltningsteorins utgångspunkt att varje beskrivning av ett visst ämne formas av beskrivarens sätt att se på ämnet, och att ämnet kommer att uppfattas på olika sätt beroende på vilken specifik inramning det ges. Innehållet i artiklarna om Nobelpriset i litteratur är således det innehåll som tidningarna valt att ta med, medan annat tänkbart innehåll valts bort. Urvalet speglar tidningarnas syn på Nobelpriset i litteratur; vilka aspekter lyfts fram? Vilka ämnen får intervjupersoner uttala sig om? Analysen fokuserar dels på konkreta, bokstavligen och bildliga uttryck, dels på synsätt och uppfattningar som kan tolkas fram utifrån de val som tidningarna kan ses ha gjort.

Som utgångspunkt för textanalys framhåller Johanna Ledin och Ulla Moberg (2010, s. 153) att en specifik text alltid är ett av många tänkbara sätt att återge verkligheten, en text är aldrig en återspeglning av en objektiv sanning. ”Att framställa världen i språklig form är en aktiv handling, ett sätt att ta ställning och göra vissa påståenden i stället för andra” (Ledin & Moberg 2010, s. 153). En ingång till textanalys är att identifiera de röster som finns i texten, och att identifiera vilka val som gjorts. Delvis handlar det om skribentens röst. ”Skribentens röst kan man höra genom det perspektiv som innehållet återger och genom den världsbild som texten konstruerar” (Ledin & Moberg 2010, s. 156). Andra röster i texten kan vara mer subtila, ”ibland får man spåra en röst via en idé, en tankegång eller en 'allmän normerande uppfattning' som framförs på ett mer implicit sätt” (Ledin & Moberg 2010, s. 156). Utifrån detta resonemang är Nobeltävlingsgestaltning inte nödvändigtvis ett val av skribenten, den kan även bero på att samtidens tävlingsdiskurs, som sipprar in lite varstans, även sipprar in i uppfattningen om Nobelpriset i litteratur, trots att detta, som nämnts, är ett osannolikt område för spelgestaltning.

En utgångspunkt i denna studie är att det är tidningarnas röster som undersöks, skribenterna betraktas som representanter för respektive tidning. Valet av innehåll i artiklarna bygger på redaktionella riktlinjer, som speglar Aftonbladets respektive Svenska Dagbladets syn på Nobelpriset i litteratur. I analysen används därför i regel benämningen 'skribenten', istället för att redovisa skribentens namn. När det gäller kommenterande texter, som i högre grad än nyheter bygger på personliga tankar, nämns skribenten vid namn i de fall som det anses relevant. Dock uttrycker även dessa mer personliga skribenter

uppfattningar som tidningen väljer att publicera, därför ses även mer personligt orienterade texter som uttryck för respektive tidnings perspektiv.

I analysen källhänvisas artiklarna med tidning och datum, men i regel anges inte sida.

Summering av metodens ingångar i materialet

Stil och ordval

Vilka formuleringar används? Vilka bokstavliga betydelser har de? Vilka associationer väcker de?

Val av innehåll

Vilka aspekter av litteraturpriset lyfts fram? I vilken ordning prioriteras de olika aspekterna? Alltså, vilka ämnen tas upp på förstasidan, och vilka placeras längre bak i tidningen?

Röster

Vilka värderingar kan höras i tidningarnas röster när de talar om Nobelpriset i litteratur? Vilka intervjupersoner får komma till tals? Vilka aspekter av litteraturpriset får de uttala sig om?

Bilder

Vilka motiv har bilderna i artiklar om litteraturpriset? Hur framställs personer på bilderna?

MATERIAL

Urval år, litteraturpristagare och analysdatum

1975 Eugenio Montale (Italien)

oktober	onsdag 22/10 <u>torsdag 23/10</u> fredag 24/10	december	tisdag 9/12 onsdag <u>10/12</u> torsdag 11/12
---------	--	----------	---

1984 Jaroslav Seifert (Tjeckoslovakien)

oktober	onsdag 10/10 <u>torsdag 11/10</u> fredag 12/10	december	söndag 9/12 måndag <u>10/12</u> tisdag 11/12
---------	--	----------	--

1993 Toni Morrison (USA)

oktober	onsdag 6/10 <u>torsdag 7/10</u> fredag 8/10	december	torsdag 9/12 fredag <u>10/12</u> lördag 11/12
---------	---	----------	---

2002 Imre Kertész (Ungern)

oktober	onsdag 9/10 <u>torsdag 10/10</u>	december	måndag 9/12 tisdag <u>10/12</u>
---------	-------------------------------------	----------	------------------------------------

	fredag 11/10		onsdag 11/12
2011 Tomas Tranströmer (Sverige)			
oktober	onsdag 5/10 <u>torsdag</u> 6/10 fredag 7/10	december	fredag 9/12 lördag <u>10/12</u> söndag 11/12

Vad gäller analysårens pristagare finns det en snedfördelning beträffande kön och geografiskt ursprung. Pristagarna dessa år är fyra män och en kvinna; fyra européer och en nordamerikan. Fördelningen är dock inte orepresentativ vad gäller Nobelpriset i litteratur. Från starten 1901 fram till 2013 har av sammanlagt 110 pristagare endast 13 varit kvinnor, 77 har varit européer. Denna snedfördelning är något som Akademien genom åren fått kritik för. Analysperioden, 1975 till 2011, är av 37 pristagare 6 kvinnor och 23 européer. Med denna statistik som bakgrund är sammansättningen här inte orepresentativ. Alltjämt är det inte pristagarna som står i fokus i denna studie, utan tidningarnas bevakning.

Ett annat påpekande om materialet är att Aftonbladet samtliga analysår har sina kultursidor på uppslaget 4-5. I Svenska Dagbladet varierar kulturens placering i tidningen 1975, 1984 och 1993. 2002 och 2011 har den en separat bilaga. En annan förändring under analysperioden är att Svenska Dagbladet 2000, som den första av de större svenska morgontidningarna, övergick från storformat till tabloid. Från analysåret 2002 är den således i tabloidformat. Aftonbladets format är tabloid under hela analysperioden. Det kan också påpekas att Aftonbladet 1975 och 1984, då tidningen ännu var en *kvällstidning*, hann rapportera om oktobertorsdagens tillkännagivande samma dag. Sedan har pressläggningen tidigarelagts, och från analysåret 1993 rapporteras tillkännagivandet på fredagen.

Ett generellt mönster

Analysen utgår från det mest generella årliga mönstret i Nobelbevakningen som kunnat identifieras i materialet. Mönstret består av sju teman. Bevakningen har dock olika ingredienser varje år. Alla teman förekommer inte alla analysår, därför finns det inga fasta jämförelsepunkter mellan åren. I analysen framhålls de aspekter som är aktuella respektive år, vilka teman som tas upp beror alltså på hur bevakningen sett ut. Det har även gått att identifiera vissa karaktäristiska sätt på vilka de tre gestaltningsformerna kan komma till uttryck inom respektive tema. Före analysen presenteras här det generella mönstret för medierapporteringen om litteraturpriset i oktober och december.

Oktobers nobla nyhetsflöde

Den nyhetshändelse i oktober som är central för analysen är tillkännagivandet på torsdagen klockan 13. Ofta har dessa artiklar närvaro i tillkännagivandets fysiska rum, Börshuset i Stockholm. Inför tillkännagivandet, i analysen förekommer det här temat på onsdagen och torsdagen, är det vanligt med bakgrundsartiklar om litteraturpriset och om Svenska Akademien. Dessa artiklar kan såväl vara informativa som kommenterande, ofta förekommer spekulationer om vem som kommer tilldelas årets pris. Ett exempel på material inför tillkännagivandet är Svenska Dagbladets serie ”tre av aderton” som publicerades i oktober 1975. Serien består av intervjuer med tre av Svenska Akademiens 18 ledamöter. På måndagen Anders Österling (20/10), på onsdagen Artur Lundkvist (22/10) och på torsdagen Lars Forssell (23/10). Måndagen faller egentligen utanför studiens analysperiod (onsdag till fredag), men tas med ändå eftersom det är artikelserien i sin helhet som betraktas som uppladdning inför torsdagens tillkännagivande, även om det är en lugn, litterärt initierad uppladdning. Serien berörs närmre i analysavsnittet om 1975.

Till följd av Internets uppkomst är det från 2002 vanligt att tidningarna på torsdagen puffar³ för den egna hemsidan, där tillkännagivandet kommer att kunna följas i realtid klockan 13. På fredagen brukar nyheten om tillkännagivandet åtföljas av kommentarer, antingen genom kommenterande texter av tidningens skribenter, eller genom uttalanden från till exempel författare och förläggare.⁴ I samband med tillkännagivandet ges det vissa år stort utrymme åt förlagen, och ibland beskrivs även de i termer av vinnare och förlorare, som ett eko av Nobeltävlingsgestaltning.

Efter tillkännagivandet är det även vanligt med fördjupande artiklar om pristagaren. Dels intervjuer, dels krönikor om författarskapet. Hårdraget har dessa intervjuer antingen karaktär av segerintervju, vilket här betraktas som Nobeltävlingsgestaltning, eller mer litterär klangbotten, vilket ses som litterär gestaltning.

Decembers nobla nyhetsflöde

Decembers centrala händelse är Nobelfesten, varje år 10/12. Mediebevakningen fokuserar mest på festiviteter, och inte så mycket på pristagarna. 10/12 är det vanligt med artiklar av typen 'inför Nobelfesten', där det ges bakgrund till Nobelpriset och årets alla pristagare. Artiklarna handlar ofta om vilken mat som serveras och vilka gäster som väntas, stort

3 Substantivet 'puff' är ett journalistiskt slanguttryck. En 'puff' är en hänvisning till en annan artikel, verbformen är 'puffa'. I tidningar förekommer 'puffar' främst på förstasidan, där de artiklar som tidningen vill lyfta fram särskilt 'puffas'. Orden 'puff' och 'puffa' används återkommande i denna uppsats.

4 1975 och 1984 har Aftonbladet, som nämnts, artiklar om tillkännagivandet redan på torsdagen.

utrymme brukar kungligheter få. Bevakningen handlar alltså inte såsom i oktober exklusivt om litteraturpriset, istället är litteraturen nu ett motiv bland flera andra.

11/12 rapporterar tidningarna om hur Nobelfesten varit, ofta med mycket vimmelbilder. Alla fem analysår har både Aftonbladet och Svenska Dagbladet utan undantag Nobelfesten som nyhet på förstasidan 11/12, flera gånger är det den största nyheten. Ofta är det då kungligheter och kändisar som placeras på förstasidan. Exempelvis har Svenska Dagbladet 2002 en stor bild med drottning Silvia på förstasidan, och rubriken ”Högtidligt på den noblaste av fester”. 1993 toppar Aftonbladet sin festrapporering med dåvarande kulturministern. Rubriken på förstasidan lyder ”Birgit Friggebos nya, fräcka Nobel-look”. I analysen uppmärksammas artiklar om Nobelfesten i den mån de rör litteraturpriset.

Ett tänkbart skäl till litteraturbetonad uppmärksamhet i december är den Nobelföreläsning som litteraturpristagaren av tradition håller under veckan innan Nobelfesten, den så kallade Nobelveckan. Dagen för föreläsningen varierar dock från år till år (Allén & Espmark 2006, s. 17). Ifall det ett visst år inte finns någon artikel mellan 9 och 11 december som berör Nobelföreläsningen behöver det inte innebära att tidningarna låtit bli att rapportera om den, då den kan ha hållits tidigare och rapporterats innan 9/12. Förutsättningarna varierar från år till år, och vissa år hålls det ingen föreläsning alls. Till exempel kunde 1984 års pristagare Jaroslav Seifert på grund av hälsoskäl inte komma till Stockholm över huvud taget.

I december kan det också förekomma en ny omgång fördjupande artiklar om litteraturpriset och årets pristagare, samma tema som i oktober. Dessa texter kan antingen handla om litteraturpriset, årets pristagare eller Svenska Akademien.

Summering av artikelteman i materialet

Oktober

Inför tillkännagivandet

Bakgrund om Nobelpriset och Svenska Akademien. Här förekommer spekulationer av typen 'vem vinner priset i år?', vilket ses som Nobeltävlingsgestaltning.

Tillkännagivandet

Rapportering om det fysiska tillkännagivandet, samt kommentarer. Intressant här är att se hur förlagen beskrivs som vinnare och förlorare, som ett eko av Nobeltävlingsgestaltning.

Intervju med årets pristagare

Karaktär av segerintervju indikerar Nobeltävlingsgestaltning, medan litterär klangbotten indikerar litterär gestaltning.

Fördjupande artiklar och kulturkrönikor

Ett mer abstrakt tema än de tre tidigare. Fördjupande texter om litteraturpriset eller årets pristagare.

December

Den festliga Nobelfesten

Artiklar om Nobelfestens festiviteter, uppmärksammas i analysen i den mån de rör litteraturpriset.

Nytt ljus på litteraturpriset

Artiklar specifikt om litteraturpriset, årets pristagare eller Svenska Akademien.

Fördjupande artiklar och kulturkrönikor

Fördjupande texter om litteraturpriset, årets pristagare eller Svenska Akademien.

ANALYS

1975 Mestadels sakligt, några utfall av Aftonbladet

Inför tillkännagivandet 1975 publicerar Svenska Dagbladet serien ”tre av aderton”, som nämnts ovan. I serien intervjuas tre ledamöter i Svenska Akademien. På måndagen Anders Österling (20/10), på onsdagen Artur Lundkvist (22/10) och på torsdagen Lars Forssell (23/10). Måndagen tas med här trots att den faller utanför studiens analysperiod, vilket också nämnts ovan, eftersom serien här betraktas i sin helhet. I beskrivningarna av såväl Svenska Akademien som institutionen Nobelpriset i litteratur står litteraturen i fokus. Att tillkännagivandet är veckans klimax framgår i överingressen till måndagens inledande del.

Svenska Akademien instiftades 1786 efter mönster av Franska Akademien och av Gustav III med devisen 'Snille och smak'. Antalet ledamöter är aderton med en ständig sekreterare – sedan 1964 Karl Ragnar Gierow. I stadgarna stod att diktare, vetenskapsmän, präster och representanter för de högre samhällsklasserna skulle ingå som medlemmar.

Återigen är spänningen stor inför avslöjandet av vem som skall få årets Nobelpris i litteratur. Svenska Akademien håller strängt på sekretessen och tidningar och massmedia gör allt för att avlöja [sic] nyheten. Om arbetet, stämningen och känslorna hos de aderton själva inte bara under valet och festligheterna utan också under året i övrigt – med de berömda torsdagsmiddagarnas ärter och fläsk – har SvD frågat tre akademieledamöter. [...] (SvD 20/10 1975)

Gestaltningen är litterär i alla artiklarna, vilket märks i valet av vilka aspekter som tas upp. Skribenten värnar om både Akademien och Nobelpriset i litteratur, beskrivningarna av dem överensstämmer med de intentioner för deras arbete som presenterats av Allén och Espmark (2006). Nobeltävlingsdiskursen berörs vid ett tillfälle i intervjun med Lars Forssell.

Kan man tävla i litteratur?

– Det är väl många inom akademien som säkert anser – de flesta förnuftiga människor gör det – att det går inte att dela ut Första Priset i litteratur. Men beslutar man att inte göra det så innebär det bara att pengarna går tillbaka till familjen Nobel. (SvD 23/10 1975)

Forssell tycks mena att tävlingsdimensionen är ett ofrånkomligt moment för Nobelpriset i litteratur. Alltjämt tillbakavisar han, snarare än bekräftar, tävlingsdiskursen. Det distanserade synsättet, vilket också märks i att aspekten ges förhållandevis lite utrymme i Svenska Dagbladet, gör att det inte är Nobeltävlingsgestaltning. Genomgående är det litteraturen som sakligt står i centrum i Svenska Dagbladets bevakning 1975.

Aftonbladet har inga artiklar innan klockan 13 på torsdagen. Däremot uppmärksammas tillkännagivandet i torsdagens tidning (23/10), som trycks först senare på dagen. Artikeln ”80-ÅRINGEN SOM FICK NOBELPRISET” (s. 25) är en litterär presentation av Eugenio Montale och hans författarskap, utan intervju. Artikeln är initierat skriven med ett litterärt kunnande. Det finns inga tävlingsanspelningar. Valet av innehåll och den sakliga tonen gör gestaltningen litterär. Tillkännagivandet refereras genom att Akademiens motivering till valet av Montale citeras, dock nämns inget om det fysiska tillkännagivandet i Börshuset.

I Svenska Dagbladet finns flera artiklar om litteraturpriset på fredagen (24/10). Medan Aftonbladet placerade sin artikel sent i tidningen (s. 25) tar Svenska Dagbladet upp ämnet redan på förstasidan. Rubriken lyder ”Litteraturpriset: Det blev Montale”. Nyheten summeras sakligt, därtill puffas de artiklar som finns om nyheten på uppslaget 4-5. På sida 4, vinjetterad kultur, finns en fördjupande, litterärt initierad artikel som presenterar Montales författarskap, ”Den öppna diktens hemligheter”. Artikeln flankeras av tre Montaledikter samt Akademiens motivering.

På sida 5, vinjetterad inrikes, finns tre artiklar om litteraturpriset, och även en lista över alla litteraturpristagare sedan 1901. En av artiklarna är en intervju med Montale som gjorts under torsdagen av tidningens Milanokorrespondent. Det talas om ”utmärkelsen”, men förekommer inga anspelningar om att Montale vunnit en tävling.

En gång drömde [Montale] om att bli sångare och tog i många år sånglektioner i hemstaden Genua. Därav blev dock ingenting men han hann upptäcka operakonstens både storhet och utpräglade barnslighet med lösskägg och andra rekvisita med syfte att ge realistisk illusion.

[...]

Musiken är ett glädjeämne – och ibland ser han på TV som han annars dömer ganska hårt som ett medium 'till publikens fördärv'. TV ger en förvänd bild av tillvaron och håller fram dåliga modeller. Viss underhållning stimulerar till våld och brott. Montale vill inte införa censur men han hoppas på självcensur och eftertanke hos ledningen.

[...]

Fadern importerade produkter för pappersindustrin och anade inte att sonen skulle använda papperet för andra, högre ändamål. Ingen i släkten har haft konstnärliga fallenheter. Montale har roat sig med färger också, och våningen är full av mjuka blonda havslandskap som han har målat. (SvD 24/10 1975)

Montales liv porträtteras här med finkulturell klangbotten. I de citerade passagera finns flera exempel på stil och ordval som reflekterar Svenska Dagbladets höga tankar om konst

och kultur. I den översta hyllas operakonsten. Dess element av barnslighet, som först skulle kunna uppfattas som nedlåtande, ges den eleganta beskrivningen ”realistisk illusion”. I den mellersta passagen väljer tidningen att lyfta fram Montales kritik mot populärkultur.

På sida 5 finns även notisen ”Helsingfors: Montale finns inte”, som handlar om att årets Nobelpristagare inte finns översatt till finska, och att det inte heller planeras någon översättning, samt artikeln ”’Trumpen’ motivering till priset”. Här återges tillkännagivandet i Börshuset och det framhålls att ständige sekreteraren Gierow varit på dåligt humör. Slående är den stilmässiga försiktighet med vilken beskrivningen trumpen används, i rubriken satt inom citationstecken. I artikeltexten är användningen mer oförsiktig, utan citationstecken. Alltjämt är även textens karaktär av sakligt iakttagande slående.

- Kan ni dra motiveringen, bad en flicka från TV i skenet av en spotlight som för några sekunder lyste i kapp med sekreterarerummets tunga kristallkrona.
- Nej, tyvärr, svarade Gierow kort.
- Men vi kan väl få höra den på italienska! bönade mannen som nyss ropat eviva [som var den ende italienske reportern på plats].
- Jag talar inte italienska, sade Gierow trumpet men lät sig så småningom övertalas att läsa upp den koncentrerade lilla meningen på franska.
- När fick en italienare Nobelpriset senast? undrade någon.
- Jag minns inte vilket år men det var Quasimodo, upplyste Gierow, vände på klacken och försvann genom dubbeldörrarna. (SvD 24/10 1975)

I denna artikel berörs även Nobelprisets ekonomiska dimension kort. Av Montale finns bara fyra svenska översättningar, av totalt fem diktsamlingar, därför görs inga ”glädjeskutt” bland bokhandlarna, väljer skribenten att lyfta fram. Den ekonomiska dimensionen får alltjämt relativt lite uppmärksamhet i båda tidningarna 1975. Senare analysår kommer den att få större utrymme, främst i samband med förlag.

Aftonbladet har på fredagen (24/10) en fördjupande artikel om Montales författarskap på kultursidorna, samt även en krönika om litteraturpriset, i båda är gestaltningen litterär. På lördagens (25/10) kulturuppslag finns i den så kallade ”Innerspalten” en kommentar på torsdagens tillkännagivande. Lördagen faller egentligen utanför studiens analysperiod men artikeln tas med ändå eftersom den är särskilt intressant. Med gliringar antyds att Akademien strategiskt läckt ut pristagarens namn i förväg så att förlaget, Bonniers, kunnat förbereda en ny Montalevolym, sammanställd av hans svenska översättare – Akademiemedlemmen Anders Österling! Sammanträffandet är inte en slump, menar Aftonbladet. Artikeln lyder i sin helhet:

GISSNINGSLEKEN inför årets Nobelpris är naturligtvis en förnedrande sysselsättning för nyhetsförmedlarna. Åtminstone för oss, som står utanför den officiella sippringen från de aderton. Det rör sig ju, som alla vet, om en selektiv sippring, och vi hör inte till de utvalda. Även om vi, i likhet med t ex Bonniers, skulle ha haft intressen i presumtiva pristagare att bevaka, skulle vi sålunda ha stått oss slätt. Förra året hann Bonniers i god tid förbereda

nyutgåvor av Eyvind Johnsons och Harry Martinsons verk. I år kan vi gratulera bl. a. FIB:s lyrikklubb och Zindermans, som förlägger Eugenio Montales poesi. Vi tvivlar dock på att de hunnit förbereda de nya upplagor, som skulle ha gett dem en välbehövlig hacka.

Ett förlag som emellertid hunnit förbereda sig är, inte oväntat, Bonniers. Där utkommer i november en stor tolkningsvolym, utförd av Anders Österling i Svenska Akademien. Det får ju sägas vara påpassligt. (Aftonbladet 25/10 1975)

Även om tonen är ironisk är den kritik som lyfts fram litterärt relevant. Akademien har flera gånger kritiserats för att det legat jävighet bakom deras utnämningar. Senast 2012 diskuterades om Mo Yans översättare Göran Malmqvist, ledamot i Akademien, var jävig vid utnämningen av Yan. Aftonbladets artikel 1975 diskuterar dock inte bara problemet, utan problematiken utnyttjas även för att raljera med Akademien. Gestaltningen är därför både litterär och populär. Denna artikel är analysens första exempel på en typ av ironiska utfall mot Svenska Akademien och Nobelpriset i litteratur som Aftonbladet gör återkommande. Tidningen tycks inta den trotsiga positionen att stå utanför, och nedifrån sparka uppåt mot de märkvärdiga och högfärdiga institutionerna. I den här artikeln framgår detta synsätt i inledningen, när Aftonbladet framhåller ”vi hör inte till de utvalda”.

I december har Aftonbladet (10/12) artikeln ”De här 12 ska firas på århundradets största NOBELFEST”. Ordvalet ”största” är då helt relevant, och inte som man först skulle kunna tro en sensationaliserande överdrift. 1975 väntas nämligen 3000 gäster till Nobelfesten, vilket är betydligt fler än de 2000 som vanligtvis dyker upp, eftersom Nobelpriset detta år firar 75-årsjubileum. Aftonbladets artikel handlar om Nobelfesten generellt, men litteraturpriset är den priskategori som får störst uppmärksamhet. ”Största intresset vid Nobelfesten visas vanligen litteraturpristagaren.” Det finns bilder på årets samtliga pristagare. Eugenio Montales är störst, placerad högst upp på sidan.

I rapporteringen från Nobelfesten (11/12) återkommer Aftonbladets ironiska utfall, i mittuppslagets vimmelartikel ”VISST VAR DET EN ROLIG FEST”, vars underrubrik lyder ”...men jag går aldrig dit igen, skriver Åke Cato”. Artikeln börjar:

Medan vinternatten stod hög och klar och kall och ren utanför Stockholms stadshus satt ettusenettthundratjugo människor i Blå hallen och ägnade sig åt det kvalificerade självplågeri som det innebär att under tre och en halv timma på en hård trästol höra tal om enzymkatalyserade reaktioners stereokemi och höra en sjuttionioårig italienare konstatera att det egentligen bara finns en diktare och det är Dante och att det därför egentligen inte finns nån anledning att skriva dikter och under hela den tiden inte ens få i sig så mycket mat så man blir mätt... (Aftonbladet 11/12 1975)

Den sjuttionioåriga italienaren är med all sannolikhet Montale. En återkommande metafor i texten är att de frackbärande herrarna ser ut som pingviner. Här är det alltså festdeltagarna som är högfärdiga och därför får ta emot Aftonbladets ironi. Montale nämns ytterligare en gång, då han i förbigående beskrivs som en av fem talande gubbar.

Sen talar alla människor. Först premiärminister Palme, han talar högt och tydligt – och kort! – om internationell solidaritet – vid det laget har de blågula studenterna runt vårt bord tröttnat och övergått att nojsa och fnissa – och sen talar litteraturpristagaren Montale och sen talar fyra gubbar till. (Aftonbladet 11/12 1975)

I Svenska Dagbladet handlar den enda artikeln inför Nobelfesten (10/12) om att endast en av de 81 Nobelpristagarna, från både 1975 och tidigare år, som väntas till festen är kvinna. Jämställdhet bland pristagarna är ett artikelmotiv som återkommer i samband med Nobelfesten fler analysår. Svenska Dagbladets rapportering från Nobelfesten (11/12) består av två artiklar. ”Ett tidlöst skådespel i en förändrad värld”, handlar om priscermonin. Vad gäller stil och ordval är Svenska Dagbladets perspektiv mer sakligt än Aftonbladets, och beträffande val av innehåll är den litterära närvaron större.

Där satt de i rader. Svartklädda på podiet, guld- och silverskimrande, röda, blå, längst fram i den stora salen. Där fanns allt – nästan – vad vi har, och mycket av vad andra länder har av vitterhet och vetenskap, decenniernas lärdom. Som en legend, 'redan skriven i dessa blickar av män', som ett jättelikt porträtt i guldrum, för att låna några rader av årets litteraturpristagare. (SvD 11/12 1975)

Den andra artikeln är ett vimmelreportage från banketten i Stockholms stadshus. Även här finns det litterär närvaro, texten avslutas med att en av Montales dikter citeras. Genom valet av innehåll, och genom vad som hörs i Svenska Dagbladets röst, märks det att tidningen ser det högtidliga och finkulturella i Nobelfesten. Litteraturpriset är inte det främsta motivet på Nobelfesten, men tidningen utnyttjar tillfället för att lyfta fram det.

*

Av alla analysåren är det minst material 1975, både i Aftonbladet och Svenska Dagbladet. Mängden ökar därefter successivt och är störst det sista analysåret, 2011. 1984 är det i båda tidningarna ungefär lika mycket material som 1975. Inför 1993 sker en tydlig ökning i Svenska Dagbladet. I Aftonbladet sker den tydligaste ökningen inför 2011.

1984 *Mer spekulativt, och Sturm und Drang bland förlagen*

Dagen innan pristagaren skall tillkännages 1984 publicerar Aftonbladet (10/10) på kultursidan en krönika av tidningens kulturchef Peter Curman, ”Nog är litteraturen värd en pipa snus...”. Krönikan handlar om omvärldens stora intresse för Nobelpriset i litteratur och dess genomslagskraft världen över.

När den gustavianska klockan på väggen med ett sprött slag annonserar klockan ett vrids handtaget ner och en liten, oklanderligt klädd man visar sig i dörrspringan.

[...]

[...] Namnet och motiveringen flyger fram genom etern, uppfångas och transmitteras vidare av satelliterna. Det stavas fram med allt säkrare uttal i världens nyhetsändningar. Inom några timmar svämmar tidningsredaktionerna över av initierade artiklar. Snart vet varenda bussförare i Stockholm och i Tokyo det som bara några edsvurna akademiledamöter i Stockholm vet i dag. (Aftonbladet 10/10 1984)

Aftonbladets ironiska perspektiv känns igen. Att klockslaget är sprött är dock en sanning snarare än en ironi, även Svenska Dagbladet talar (7/10 1993) om det ”spröda klockslaget”. Däremot är beskrivningen av Lars Gyllensten, Akademiens dåvarande ständige sekreterare, ”en liten, oklanderligt klädd man” ironisk, som om Curman ville säga att Gyllensten är en högfärdig och märkvärdig person. Vidare uttrycker flera ordval och formuleringar Nobeltävlingsgestaltning. När Curman spekulerar om vem som skall få årets pris erkänner han tävlingsformen, även om han ifrågasätter den.

Är verkligen ett nobelpris i litteratur värt ett sådant ståhej? Är det för övrigt möjligt att bli världsmästare i litteratur? Måste inte varje val, hur noga övervägt det än är, bli ett felaktigt val därför att det alltid finns några hundratal till som är lika bra? (Aftonbladet 10/10 1984)

Förutom den tävling som Curman ser i Nobelpriset, ser han också två som utspelar sig inom media. Dels tävlingen mellan litteraturvetare om att visa sig så kunniga som möjligt om den författare som får priset, dels tävlingen mellan jaktlystna journalister om att avslöja namnet på pristagaren. Dessutom antyder Curman att Aftonbladet ligger bra till i denna ”tävlan”, även om sanningshalten i detta kan ifrågasättas. Även ordvalet ”sportslig anda” är ett uttryck för Nobeltävlingsgestaltning.

Det är klart: hade vi varit riktigt på bettet hade vi redan i dag kunnat avslöja prisvinnarens namn. Det har vi kanske också gjort. Men vi vill i god sportslig anda ge alla våra kolleger en likvärdig chans. I morgon, efter tillkännagivandet, börjar litteraturkritikernas årliga kapploppning. Vem skriver längst, störst och bäst?

För en gångs skull blir det en tävlan där alla kommer i mål som segrare – över den liknöjdhet som är litteraturens vardagsvillkor. (Aftonbladet 10/10 1984)

Curman betraktar alltså Nobelpriset i litteratur som en tävling. Den tävling som han ser mellan journalister skulle kunna vara en förklaringsfaktor till spelgestaltningen, som han alltså själv uttrycker. Att journalisters arbetsförhållanden kan få ringar på vattnet och påverka gestaltningen är något som Lawrence (2000) antyder i hennes ovan nämnda studie av spelgestaltning inom amerikansk politik. Lawrence menar att den hårda konkurrensen om nyhetsmaterial bland reportrarna i Washington, där det finns 'för många' reportrar, leder till att politiken, som i en överföring, gestaltas som tävling (Lawrence 2000, s. 106). Curmans påstående att det finns en liknande medial överbevakning av Nobelpriset i litteratur är rimligt, och således kan denna överbevakning antas leda till spelgestaltning, vilket Curman alltså själv är ett exempel på. Att media har stor benägenhet att avslöja årets

pristagare uppmärksammas för övrigt även i Svenska Dagbladet, i den ovan nämnda serien ”tre av aderton” (1975). En skillnad mellan tidningarna är dock att Svenska Dagbladet neutralt konstaterar att det är så media beter sig (20/10 1975), medan Aftonbladet går ett steg längre och hävdar sin egen position i konkurrensen; ”hade vi varit riktigt på bettet hade vi redan i dag kunnat avslöja prisvinnarens namn. Det har vi kanske också gjort.”

På Aftonbladets kultursida (10/10) finns även artikeln ”Varför, Mr Mailer, är vi i Höganäs?”. Den amerikanske författaren besöker Sverige, och på onsdagen håller han en presskonferens i Höganäs, arrangerad av hans förlag. Svenska Dagbladet skriver om händelsen på torsdagen (11/10). ”Högviltet Mailer i fjärran Höganäs” lyder deras rubrik.

– Det var ren tur att jag bestämde mig för att hoppa över Stockholm på det här Sverigebesöket. Jag hade inte en aning om att Svenska akademien tillkännager vem som fått årets Nobelpris i litteratur vilken dag som helst. Tänk er hur det skulle ha sett ut – som om jag hade hoppat upp som gubben i lådan och viftat med armarna och sagt: ”Här är jag!”

Detta säger Norman Mailer med sjuveraktigt glittrande ögon under det borstiga gråvita håret. Han tillägger apropå tänkbara kandidater till det eftertraktade priset:

– Vi är väl fyra, fem stycken i USA som kan komma i fråga – och kanske hundra i hela världen. För egen del hoppas och tror jag ingenting. (SvD 11/10 1984)

Här handlar analysen om vilka aspekter tidningarna väljer att lyfta fram. Medan Aftonbladet förbiser Nobelaspekten i Mailers besök, betonas den i Svenska Dagbladet. Här antyds att det finns ett medvetet sammanträffande mellan besöket och torsdagens tillkännagivande. Den spekulativa tonen, som uttrycker populär gestaltning, märks i ytterligare en artikel i Svenska Dagbladet, där skribenten Carl-Otto Werkelid spekulerar om vem som skall få priset. Förstasidans puff lyder ”Kvinna kan få priset”, med en bild på den sydafrikanska författaren Nadine Gordimer, som enligt bildtexten ”tippas kunna få nobelpriset i litteratur”. I artikeln (s. 8) lyder rubriken ”Tre latinamerikaner tänkbara pristagare”.

Världspressen har att invänta det smått ceremoniella ögonblicket i Lars Gyllenstens arbetsrum, för vart år allt mer likt ett massmedialt slagfält där spekulationer in i det sista viskas på skilda tungomål och där alltid något lands Stockholmsutsände finner sig vara i höglitterär hetluft och förväntas veta allt om denne landsman som nu fått priset... (SvD 11/10 1984)

Formuleringen ”ett massmedialt slagfält” bekräftar det tidigare nämnda påståendet att Nobelpriset är en överbevakad händelse. Men även om Werkelid markerar distans till detta ”slagfält” uttrycker han inte desto mindre själv Nobeltävlingsgestaltning, då han spekulativt nämner 17 tänkbara pristagare – av vilka en är den Jaroslav Seifert som faktiskt fick priset.

Samma dag som Curmans krönika har Aftonbladet (10/10) även i nyhetsdelen artikeln ”Nobelpriset i litteratur – vem ska ha det?”. Artikeln är en spekulativ enkät, där frågan besvaras av sju svenskar, bland annat förläggare och författare. Denna är för övrigt en av blott två spekulerande enkäter inför tillkännagivandet samtliga analysår, den andra finns i Aftonbladet 2011. I 1984 års enkät är en av de tillfrågade kulturchefen Peter Curman. I svaret återkommer han till samma tävlingsperspektiv som han uttryckt i sin krönika. Först framhåller han att det är ”svårt att arrangera ett VM i litteratur”, sedan ger han sina namn. André Brink och Nadine Gordimer. Den senare, som alltså även Svenska Dagbladet spekulerar om detta år, skulle för övrigt komma att få Nobelpriset 1991.

Samma dag som Seifert tillkännages som litteraturpristagare presenterar Aftonbladet (11/10) hans författarskap i en artikel på kultursidan. Det nämns inget om händelserna kring tillkännagivandet, men gestaltningen är litterär. På samma sida finns också uttryck för populär gestaltning. I en överingress på sidan görs en uppföljning av Curmans ironi från dagen före: ”När detta läses är namnet [på pristagaren] känt över 'hela världen'; låt vara att någon miljard analfabeter tar uppståndelsen trankilt.” I fredagens tidning (12/10) finns en fördjupande krönika om Seifert, samt en intervju med ”Sveriges lyckligaste förläggare”. Denne ”lyckligaste” är Peter Frick på förlaget Fripress som givit ut Seiferts vid den här tiden enda svensköversatta diktsamling, *Pestmonumentet*.

Det starka uttrycket, ”Sveriges lyckligaste förläggare”, är signifikativt för Aftonbladets gestaltning av förlag 1984. I flera artiklar ramas förlag in i känslostormar som klingar av Goethes Sturm und Drang. En uppsplitande omständighet kring Seifert är att rättigheterna till att ge ut nya översättningar av honom nyligen har upphandlats, något som nu utnyttjas av Aftonbladet för att skapa en känslsam, och därmed uppseendeväckande, inramning. På mittuppslaget finns samma dag artikeln ”En vinnare – och en förlorare...”. Under ”vinnare” respektive ”förlorare” finns stora bilder på två kvinnor; vinnaren Kicki Askelin och förloraren Dorotea Bromberg. Tävlingsgestaltningen är påtaglig. I uppslagets högra spalt finns även en intervju med Seifert, men författaren överskuggas av den ekonomiska dimensionen som dominerar Aftonbladets Seifertbevakning denna dag. Tidningens prioriteringsordning och inramning antyder att Nobelpriset främst är ett spel, och att förlagens verksamhet är lite som att spela på hästar. Den som satsat på rätt författare 1984 är Kicki Askelin på förlaget Askelin & Hägglund.

För en månad sedan skrev förlaget kontrakt på världs rättigheterna till nobelpristagaren Jaroslav Seiferts memoarer.

[...]

– Vi slog till direkt. Memoarerna finns bara på tjeckiska så ingen av oss har läst dem. Men vi visste att de var bra. [...]

Memoarerna kommer på svenska först i vår. Förlaget hinner inte få ut dem tidigare. Men i december kommer nobelpristagarens diktsamling 'Stad i tårar'.

– Hade Seifert inte fått nobelpriset hade vi förmodligen inte gett ut dikterna. Vi var

mest intresserade av memoarerna när vi skaffade rättigheterna till hans verk.

Vad nobelpriset betyder ekonomiskt för förlaget vill Kicki Askelin inte sia om.

– Diktsamlingen kommer väl att sälja i 5 000 exemplar i stället för brukliga 59.
(Aftonbladet 12/10 1984)

Förloraren 1984 är Dorotea Bromberg. En månad tidigare tackade hon nej till att köpa Seiferträttigheterna, vilket i efterhand naturligtvis framstår som ett smärtsamt misstag, och Aftonbladet utnyttjar tillfället att spela på dessa känsloträngar. Bromberg är vid den här tiden känd för att hon två tidigare år varit förläggare för Nobelpristagare, Isaac Bashevis Singer 1978 och Czeslaw Milosz 1980, vilket beskrivs som att hon framgångsrikt ”lyckats pricka in” rätt författare. Men 1984 är hon ”den stora förloraren”. För att göra nederlaget ännu mer smärtsamt citeras det korta brev i vilket Bromberg tackade nej till Seifert. För övrigt var Bromberg, liksom Peter Curman, en av de sju som tillfrågades i Aftonbladets spekulerande enkät inför tillkännagivandet. I förlorarintervjun säger hon samma sak som hon sagt i enkäten; som läsare hoppades hon att Marguerite Yourcenar skulle få priset. Som förläggare hoppades hon på Octavio Paz, som hon kallar för ”en av de våra”.

Intervjun med Seifert i uppslagets högra spalt är ett återgivande av Svenska Dagbladets intervju, som gjorts av deras korrespondent i Prag. Slående är att det första Seifertcitater i Aftonbladets artikel handlar om prispengarna. Det ekonomiska perspektivet, vilket är en lättillgänglig, vardaglig aspekt av litteraturpriset, som inte främst handlar om litteraturen i sig, får alltså stort utrymme i Aftonbladet 1984 och det betonas även i författarintervjun.

Det var Svenska Dagbladets reporter i Prag som kom med nyheten till Seifert. Han hade med sig en flaska fransk champagne som nobelpristagaren drack några klunkar ur.

Seifert urskuldade sig med att han inte mådde bra, men var mycket glad över utmärkelsen.

– Visst känns det skönt att vara miljonär, men pengarna tänker jag ge till barnen, förklarade han. (Aftonbladet 12/10 1984)

Svenska Dagbladet (12/10) toppar efter tillkännagivandet sin Nobelbevakning med Seifertintervjun i Prag. Citatet om pengarna förekommer även här, men artikeln har mer litterär klangbotten. I tidningen finns även en fördjupande artikel om Seiferts författarskap och två artiklar med kommentarer från en professor och en författare, där gestaltningen är litterär. Sedan finns även en artikel om 'Nobelförlaget' Fripress. Förlagen gestaltas även i Svenska Dagbladet i termer av vinnare och förlorare, Fripress beskrivs som både vinnare och förlorare, då de inte äger rättigheterna till nya översättningar. Förlagens tävlingsinramning är dock mindre tillspetsad i Svenska Dagbladet än i Aftonbladet, som i högre grad väljer att fördjupa sig i den.

Förlagstävlingen är ett motiv även i december 1984. I Aftonbladet (10/12) inleds en krönika om Seiferts dikter med en sportmetafor:

Nos vid nos bryter de båda förlagen Bonniers och Askelin & Hägglund mållinjen. Den hårda striden om att bli tvåa med en urvalsvolym dikter av nobelpristagaren Jaroslav Seifert har slutat med dött lopp. (Fripres förlag gick i mål för två år sedan.) (Aftonbladet 10/12 1984)

Båda de nya Seifertvolymerna recenseras i krönikan. Förlagsdiskursen är relevant, då Askelin & Hägglund nu har råkat i en tvist med Bonniers om vem som egentligen äger rättigheterna till Seifert. Inte desto mindre utnyttjas förlagstävlingen som inramning för Seiferts dikter. Samtidigt är recensionernas grad av litterär gestaltning hög.

Rapporteringen från Nobelfesten kretsar i båda tidningarna kring att det är Seiferts barn som rest till Stockholm, eftersom han själv varit vid dålig hälsa. I hans ställe är det dottern Jana Seifert som framför tacktalet på Nobelfesten. I Svenska Dagbladet (11/12) hyllas talet, som toppar tidningens rapportering från Nobelfesten. Huvudartikeln har rubriken ”Applåden räckte till Prag”. Talet hyllas även i Aftonbladets vimmelartikel.

*

1975 och 1984 är litterär gestaltning vanligare i Svenska Dagbladet än i Aftonbladet. I båda tidningarna är populär gestaltning dock relativt vanlig 1984. I Svenska Dagbladet handlar det om den spekulativa inramningen inför tillkännagivandet, i Aftonbladet om att det är den kittlande förlagstävlingen som får det största utrymmet i Nobelrapporteringen. I Svenska Dagbladet minskar de populära elementen 1993, medan de i Aftonbladet blir vanligare, främst i fråga om vilka aspekter av litteraturpriset tidningen väljer att lyfta fram.

1993 *En rasbetoning och en alliteration*

I Aftonbladet finns ingen artikel inför tillkännagivandet 1993. Efter att Toni Morrison tilldelats priset publiceras på fredagen (8/10) en krönika om hennes författarskap på kultursidorna. Nyhetsartikeln om tillkännagivandet har rubriken ”Fel ras och fel kön – men Toni tog priset”. Denna artikel toppar Aftonbladets Nobelrapportering, på förstasidan lyder puffen ”Fel ras, fel kön – men hon tog priset”. Aftonbladet uppehåller sig vid Morrisons etniska bakgrund, och att hon är den första afroamerikanen som får litteraturpriset. Intervjun har karaktär av segerintervju, Nobeltävlingsgestaltning uttrycks även i rubrikens ordval ”tog priset”.

Men rubriken uttrycker inte bara Nobeltävlingsgestaltning. För det är inte Morrisons litteratur som lyfts fram, utan hennes kropp. Hon beskrivs ur en vinkel som gör tillkännagivandet mer kittlande, vilket innebär att populär gestaltning överskuggar det

litterära sammanhanget. Aftonbladet framhåller att Morrisons kropp har egenskaper som enligt statistiken talar emot sannolikheten för att hon skall få Nobelpriset. Inom tävlingsgestaltningens ram får detta som logisk följd att författares kroppsliga egenskaper har avgörande betydelse för deras möjlighet att 'ta priset'. Rubrikens anda är att Morrison mot alla odds lyckats vinna en tävling som hennes kropp inte är tillräckligt rustad för, inte för att hon är fysiskt svag, utan på grund av etnicitet och kön. Om detta hade varit en sportrubrik hade den troligtvis inte blivit accepterad, men i det här sammanhanget släpps den fram. Troligtvis beror det på att tävlingsgestaltningen är omedveten, för även om Aftonbladet gestaltar Nobelpriset som en tävling torde tidningen ändå inte se det som en direkt motsvarighet till idrottens fysiska mätningar. Men drar man ut konsekvenserna av rubriken framstår människosynen som den uttrycker som rasistisk.

Medan Aftonbladets bevakning karaktäriseras av valet av spektakulärt innehåll, karaktäriseras Svenska Dagbladets rapportering 1993 av tidningens litteraturvärnande stil. På oktobertorsdagen (7/10) finns en artikel inför tillkännagivandet med en allittererande rubrik, ”Andlös väntan på Allén”. I texten, som beskriver eftermiddagens evenemang, är stilen dock ovanligt fyndig och pretiös. I rubriken är gestaltningen litterär, men i texten är den snarare populär. Den första tredjedelen lyder:

I dag plingar det återigen i Pendylen, närmare bestämt klockan 13:00.

En väntande världspress i Svenska Akademiens förrum räknar andlöst det enda lilla spröda klockslaget som förebådar Den ständige Alléns nedkomst.

Pojke eller flicka? Som en lycklig farfar träder han i pendylslagets efterklang fram och förkunnar vad det blev och framför allt vem: Nobelpriset i litteratur årgång 1993.

Då väter världspressen sina vässade pennor i en evig förväntan att det måtte bli någon rolig Nobelpristagare att skriva om, en som ger drag i skrönorna. (SvD 7/10 1993)

Fredagen efter tillkännagivandet är Svenska Dagbladets Nobelrubrik på förstasidan mer saklig än Aftonbladets ovan nämnda. En annan skillnad är att Svenska Dagbladet skriver ut hela namnet, ”Priset till Toni Morrison”. Etnicitetsfrågan behandlas mer finkänsligt här.

Nobelpriset till Toni Morrison är ett belegg för att det är de kvinnliga diktarna som under de senaste årtiondena har gjutit nytt liv i litteraturen om och av USA:s svarta, skriver Caj Lundgren i dagens understreckare.^[5]

[...]

Toni Morrisons svenska förläggare Solveig Nellinge, som överrumplades av beskedet på bokmässan i Frankfurt, ser henne som en förgrundsgestalt för Amerikas svarta kvinnor. (SvD 8/10 1993)

All Nobelrapportering i Svenska Dagbladet är placerad i kultursektionen, rapporteringen sträcker sig över tre sidor. På första sidan finns en intervju med Morrison samt flera fördjupande artiklar om hennes författarskap. På andra sidan recenseras två av hennes

5 En 'understreckare' är en längre kulturkrönika, under Svenska Dagbladets dagliga vinjett 'Under strecket'.

böcker. Så långt är gestaltningen litterär och den kulturella nivån hög. På tredje sidan behandlas mer konkreta aspekter av litteraturpriset. Tillkännagivandet i Börshuset beskrivs och det finns flera korta artiklar där årets pristagare kommenteras av bland annat översättare, författare och förlag. Årets 'Nobelförlag', Trevi, uppmärksammas i de sista artiklarna, där den ekonomiska dimensionen är central. Morrisons svenska förläggare Solveig Nellinge uttalar sig dock inte bara om pengar utan hon kommenterar även Morrisons författarskap. Sammanfattningsvis toppar Svenska Dagbladet rapporteringen med pristagarens författarskap. Den ordning i vilken de olika Nobelaspekterna tas upp återspeglar tidningens prioriteringar; de litterära kommer först, de fysiska därefter.

I december 1993 rapporterar Svenska Dagbladet (9/12) om Morrisons Nobelföreläsning. Artikeln placeras då på förstasidan, litteraturen får åter en framskjuten plats i tidningen. I en annan artikel inför Nobelfesten (10/12) dyker motivet jämställdhet upp, beträffande både geografiskt ursprung och kön. Rubriken lyder ”Manlig amerikan oftast prisad”. Här handlar det inte bara om litteraturpriset, utan om samtliga priskategorier. Morrison nämns aldrig vid namn, men en gång används hon som exempel, då ”årets litteraturpristagare” beskrivs som ännu en i raden av amerikaner. Här beskrivs hon alltså med avseende på att hon kommer från USA, och inte som i Aftonbladet tidigare med avseende på hennes afroamerikanska etnicitet. Som både afroamerikan och kvinna är hon en av få pristagare som bryter mönstret, men Svenska Dagbladet lyfter här endast fram hennes geografiska ursprung, vilket alltså är rimligt då det är just denna aspekt av henne som bekräftar artikelns tes, medan hennes etnicitet och kön skulle tala emot den.

11/12 har Svenska Dagbladet en stor bild från Nobelfesten på förstasidan. Toni Morrison är det främsta objektet, med Sture Allén vid sin sida, litteraturen ges även här en central plats. Detta märks även i tidningens huvudsakliga artikel om Nobelfesten, där Svenska Dagbladet, liksom tidigare analysår, citerar pristagarens litterära verk.

Sedan solisten Barbara Hendricks svarat för en lysande version av George Gershwins klassiker 'Summertime' var stunden kommen för litteraturpristagaren Toni Morrison att, iklädd en mörkgrå klänning och med magnifik värdighet, träda fram för att motta sitt pris ur kungens hand.

– Med sina skildringar av de svartas värld i liv och legend har Toni Morrison bit för bit givit afroamerikanerna sin historia tillbaka, sade Akademiens ständige sekreterare Sture Allén i sin presentation.

Eller, för att låna en bild ur en av Toni Morrisons egna essäer: då man tjuvas av innehållet i en guld fiskskål och plötsligt blir varse det genomskinliga glaset som i sig är en förutsättning för innehållets existens i den yttre världen. På samma sätt ser Toni Morrison det afrikanska arvet som en förutsättning för den amerikanska drömmen. (SvD 11/12 1993)

Även Aftonbladet tar upp jämställdhet inför Nobelfesten. Det handlar då om den låga andelen kvinnliga pristagare inom samtliga kategorier. Artikeln publiceras 8 december och

faller egentligen utanför studiens urvalsram. Artikeln, som finns med i bilagan ”Kvinna”, tas upp ändå eftersom den berör ett motiv som är centralt 1993. Överingressen lyder:

Upptäckternas värld är männens värld. I alla fall i nobelprisperspektiv. Av sammanlagt 627 pristagare är blott 27 kvinnor.

Aftonbladet/Kvinna har granskat prisutdelningen i samtliga kategorier sedan starten 1901. Det ger en fascinerande enkönad bild. Bbara [sic] 4 procent av Nobels miljoner har hamnat i kvinnliga fickor. Men en kvinna sticker ut och slår alla manliga medtävlare:

Madam Marie Curie, född Sklodowska är den enda som fått två pris, både i fysik och kemi. (Aftonbladet 8/12 1993)

I artikeln finns Morrison dels på bild, dels i tecknad grafik. 1993 är hon den blott åttonde kvinnan att få litteraturpriset, artikeln berör dock varken etnicitet eller geografiskt ursprung. Nobeltävlingsgestaltning märks i ordvalet ”medtävlare”, varigenom Nobelpriset framställs som en tävling. Därtill skandaliseras Nobelpriset på ett uppseendeväckande, populärt sätt, då jämställdhetsfrågan behandlas ur den drastiska vinkeln ”Välj bort barn – så kan du vinna priset”. Frågan är inte irrelevant, men inramningen är snäv. Förmodligen beror detta på att Aftonbladet använder tabloidjournalistikens tillspetsade, men smala, tilltal. Svenska Dagbladets jämställdhetsartikel är sakligare och mer nyanserad.

I Aftonbladets vimmelartikel från Nobelfesten (11/12) uppmärksammas Morrison kort. Tidningens ironiserande perspektiv mot institutionen Nobelpriset i litteratur känns igen från tidigare år. Här riktar reportern det mot årets pristagare.

[...] Mindre roligt var mitt korta samtal med Toni Morrison.

Tycker ni det är trevligt på festen? undrar jag.

Toni Morrison: Jag ger inga intervjuer!

En amper dam. Å andra sidan är det mänskligt att bli högfärdig om man får Nobelpris. (Aftonbladet 11/12 1993)

Analysen handlar här om Aftonbladets val av innehåll. Den springande punkten är att tidningen väljer att lyfta fram Morrisons avståndstagande. Eftersom reportern inte fick något svar finns det egentligen ingenting att rapportera, alltjämt väljer reportern att berätta att Morrison inte hade något att säga, vilket leder fram till den nedlåtande beskrivningen ”högfärdig”. Val av innehåll som ger en förlöjligande inramning märks även i en vimmelbild, där Morrison och kung Carl Gustaf sitter vid middagsbordet. Ett flertal fotografier hänger över deras axlar. Morrison tittar ner i bordet med ett spänt ansiktsuttryck som signalerar att hon är obekvä, samtidigt som hon rättar till frisyren med sin vänstra hand. Kungen, å sin sida, ler och ser glad ut. Varför valde Aftonbladet att publicera just den här bilden? För att gestalta Morrison på ett sätt som leder fram till en vass kommentar? Åtminstone finns det en sådan i bildtexten:

'KOM INTE FÖR NÄRA' Toni Morrison, litteraturpristagare, försöker rädda sin frisyra.

Kungen, som är mer van, tar fotografiernas anstormning med humor. (Aftonbladet 11/12 1993)

Bildtexten ger sken av att Morrison citeras, men frågan är om det är hennes egna ord eller snarare Aftonbladets tolkning? Reportern fick ju inget svar av Morrison, därmed torde citationstecknen innebära att Aftonbladet lägger orden i Morrisons mun. Hur som helst tar Aftonbladet påpassligt chansen att gestalta Morrison på ett ofördelaktigt sätt.

*

Medan Svenska Dagbladet 1993 generellt gestaltar litteraturen sakligt, lyfter Aftonbladet fram de uppseendeväckande aspekterna av litteraturpriset. Aftonbladets tendens till populär gestaltning blir ännu tydligare 2002, så även tidningens förlöjligande perspektiv mot den i deras ögon högfärdiga institutionen Nobelpriset i litteratur.

2002 *Gert mot Horace*

Fredagen efter att Imre Kertész tillkännagivits som 2002 års Nobelpristagare toppar Aftonbladet (11/10) rapporteringen om litteraturpriset med en artikel på förstasidan, vars rubrik lyder ”Känner du till Imre Kertész?”. Artikeln består av ett stapeldiagram och en bild på Kertész. Det framgår att 96,2 procent av de 56 550 läsare som besvarat frågan på Aftonbladets hemsida inte känner till honom.

På förstasidan nämns alltså varken Nobelpriset eller ordet litteratur. Kertész beskrivs inte på något annat sätt än att han är mycket okänd. Att Aftonbladet förbigår den egentliga nyheten kan bero på att publiken förväntas redan känna till den när tidningen trycks, tack vare det nya nyhetsflöde som nu börjat uppstå på Internet. Den främsta orsaken torde dock vara att Aftonbladet väljer att lyfta fram en spektakulär aspekt av nyheten, mellan raderna antyder förstasideartikeln att Nobelpriset tilldelas författare som människor inte känner till. Kertész presenteras alltså genom en konflikt, vilket innebär populär gestaltning som försöker locka publik snarare än att fokusera på litteraturen i sig. Även 1993 lyfte Aftonbladet fram en spektakulär aspekt av tillkännagivandet, men 2002 glider tidningen allt tydligare undan från själva nyhetshändelsen. Den konfliktsökande undersökningen som visar att Kertész är en okänd författare är det tidningen själv som har initierat, i fredagens tidning presenteras nyheten om tillkännagivandet genom denna adderade dimension.

På kulturuppslaget har Aftonbladet (11/10) även två krönikor om Kertész, där gestaltningen är litterär. I notisavdelningen i uppslagets överkant finns dock tre notiser som är mer distanserade, och därför populära. Dels en kommentar om att Kertész inte står med i

Nationalencyklopedin. Dels ett citat av Sara Lidman ur Dagens Nyheter, där hon säger att det inte längre är en ära att få Nobelpriset, då det sedan V. S. Naipul fick det 2001 enligt Lidman ”har blivit så visset så”. Dels, för det tredje, precis intill kommentaren om Kertész, en bildgåta. Vem tillhör ögonparet på bilden? Att svaret denna dag är Gert Fylking, och att hans ögon placerats intill Nobelpriset, är en händelse som skall visa sig vara en tanke.

Aftonbladet har även två Nobelartiklar på nyhetssidan 9. På övre halvan ”Överlevarens ljuvliga triumf”, där Kertész författarskap presenteras. Rubriken syftar på att han under andra världskriget överlevde Auschwitz koncentrationsläger. Auschwitz är för övrigt ett återkommande tema i hans författarskap. På en stor bild i artikeln sträcker Kertész segermässigt händerna i luften. Detta motiv samt valet av innehåll i bildtexten, som fokuserar på prisets ekonomiska betydelse, gör att artikeln andas Nobeltävlingsgestaltning. Bildtexten börjar ”10 miljoner – och världsberömmelse”. Nobeltävlingsgestaltning märks även i en puff till Aftonbladets hemsida; ”Diskutera. Fick rätt författare årets litteraturpris?” Formuleringen ”rätt författare” antyder att det finns en författare som är 'den rätte' att få priset, vilket är ett tävlingsperspektiv. Mer litterärt vore det att diskutera exempelvis huruvida Akademiens val av Kertész överensstämmer med Nobels kriterier för litteraturpriset, beträffande bland annat ”menschlighetens nytta” och ”idealisk riktning”.

I artikeln ”Överlevarens ljuvliga triumf” berörs varken Svenska Akademien eller tillkännagivandets rum. Det gör dessa däremot i artikeln nedanför, ”Fylkings kupp lurade Horace”. Att Gert Fylking nämns vid efternamn medan Horace Engdahl, Akademiens dåvarande ständige sekreterare, nämns vid förnamn, ger en indikation om på vems sida Aftonbladet står. Och i det här ljuset framstår bildgåtan på kulturuppslaget inte som en slump, utan som en tanke.

Konflikten mellan Gert och Horace planterade Aftonbladet redan i torsdagens tidning (10/10). Då intervjuades Fylking med anledning av att han för andra året i rad var portad från tillkännagivandet i Börshuset, eftersom han vid tillkännagivandet av Gao Xingjian år 2000 ironiskt ropat ”Äntligen!”. I intervjun säger Fylking att han ”tycker att det är lite sorgligt och tråkigt och lite högfärdigt av Akademien att stänga [honom] ute”. Gert beskriver också Horace förklaring till portandet. ”Han menade att det är ett så stort ögonblick i hela Akademiens tillvaro att det inte tål att skämta eller driva med som han tycker att jag har gjort.” I fredagens artikel, ”Fylkings kupp lurade Horace”, finns tre bilder som visar hur Fylking klär ut sig till oigenkännlighet. Bildtexten lyder:

ETT, TU, TRE... Iklädd mustasch, 'kulturskäg', peruk, rock och halsduk tog sig Gert Fylking utan problem förbi de vakter som på Svenska Akademiens order skulle stoppa honom. Väl inne i Börshuset utbrast han sitt traditionella 'Äntligen' när litteraturpristagaren tillkännagavs. (Aftonbladet 11/10 2002)

Aftonbladet utnyttjar konflikten och stödjer Fylkings förlöjligande av Akademien. Tidningens förlöjligande synsätt färgar åter av sig i bevakningen, då Fylkings röst ges stort utrymme, eftersom tidningen delar hans syn, medan Akademien inte får kommentera händelsen alls. Istället riktas ironi mot Akademien, genom formuleringar som ”kulturskägg” och ”sitt traditionella 'Äntligen'”. Dessutom, det var inte bara det att Fylking klädde ut sig, Aftonbladet följde också med, och kan nu därför publicera bilder från förberedelserna inför 'kuppen'. Eftersom en spektakulär dimension här överskuggar det litterära sammanhanget är Aftonbladets gestaltning av tillkännagivandet populär.

Också Svenska Dagbladet (11/10) rapporterar om konflikten mellan Fylking och Akademien. Deras artikel om utklädningen är dock sakligare och mindre sensationaliserande än Aftonbladets, även om inte heller Svenska Dagbladets skribent tycks ha kunnat låta bli att dra på smilbanden, formuleringarna här är dock mildare. Rubriken lyder ”Förklädd Fylking tog sig in – igen”, och under bilden på den draperade Fylking lyder bildtexten ”Gert Fylking – en ulv i fårakläder”. Stilen och ordvalet är mer neutrala i Svenska Dagbladet, där tidningens höga tankar om konst och kultur färgar av sig i Nobelbevakningen 2002 och gör gestaltningen i huvudsak litterär. På fredagens förstasida (11/10) lyder Svenska Dagbladets rubrik ”Europas rannsakare tog priset”. 'Tog' indikerar tävlingsgestaltning, och ett annat tävlingsuttryck är att Kertész på en stor bild sträcker händerna i luften, vilket är samma bild som fanns i Aftonbladet. Trots detta överväger den litterära gestaltningen. Beskrivningen ”Europas rannsakare” sänder ut allvarliga och kritiska signaler som är starkare än artikelns tävlingssignaler, medan det i Aftonbladet samma dag, beskriven ovan, är tävlingssignalen ”ljuvliga triumf” som lyser starkast.

2002 riktar Aftonbladet även i december en udd mot Svenska Akademien och Engdahl. På Nobeldagen (10/12) publiceras debattartikeln ”Nobelpriset är sexistiskt”, som handlar om att endast tre procent av samtliga Nobelpristagare fram till 2002 varit kvinnor. Snedfördelningen märks i alla kategorierna, men litteraturpriset kritiseras särskilt. Bakom artikeln står nio kvinnliga kulturskribenter, en av dem är Ebba Witt Brattström, professor i litteraturvetenskap och gift med Engdahl. Denna koppling utnyttjar Aftonbladet flera gånger för att populärt förstora den kittlande konflikten. På förstasidan lyder puffen ”Horace Engdahls fru: Nobelpriset är sexistiskt”. Inne i tidningen finns det också en artikel om debattartikeln, ”Horace – din fru tycker att Nobelpriset är sexistiskt”.

Ebba Witt-Brattström är inte vem som helst. Hon är hustru till Svenska Akademiens ständige sekreterare Horace Engdahl.

I höstas presenterade Horace Engdahl årets litteraturpristagare, ungraren Imre Kertész.

Att det blev just han var kanske lite överraskande. Men att det blev en man förvånade ingen.

Av 99 pristagare i litteratur har 9 varit kvinnor. (Aftonbladet 10/12 2002)

Aftonbladets förlöjligande perspektiv mot den, enligt dem, högfärdiga Akademien skiner igenom. Även i vimmelartikeln dagen efter Nobelfesten finns det ironi. Under en bild där Witt Brattström och Engdahl dansar tillsammans lyder bildtexten, ”Svenska Akademiens Horace Engdahl och hustrun Ebba Witt Brattström, feminist och professor i litteraturvetenskap, ömt omslingrade.” Formuleringen ”ömt omslingrade” är tillspetsad. Av bilden att döma dansar de ungefär vals, medan ”ömt omslingrade” snarare associerar till sådan dans som är vanlig i musikvideor på MTV. Aftonbladets gestaltning är dock inte bara populär. På kultursidan publiceras (10/12) en lång, litterärt initierad intervju med Kertész. Dagen därpå (11/12) publiceras ett brev från den holländske författaren Aron Grunberg till Kertész, även detta är litterär gestaltning.

Svenska Dagbladet (11/12) skriver om debattartikeln i Aftonbladet under rubriken ”’Sexistiskt’ Nobelpris”. Liksom i Aftonbladet framhålls även här att Witt Brattström är en ”tung feministisk debattör”, och att hon är gift med Engdahl. Men stilen här är mer neutral och mindre konfliktgestaltande. I samband med Nobelfesten har Svenska Dagbladet flera artiklar som riktar nytt ljus mot litteraturpriset. Tidningen skriver om flera framträdanden av Kertész, bland annat om Nobelföreläsningen, under citatrubriken ”’Mitt vittnesbörd kommer att tjäna framtiden’” (9/12). Både i val av artikelinnehåll samt i stil och ordval är Svenska Dagbladets gestaltning av litteraturpriset 2002 huvudsakligen litterär.

2011 *Stal han showen eller blev han hyllad?*

Nobeltävlingsgestaltning var relativt ovanlig 2002. Mer framträdande var Aftonbladets tendens att glida undan från litteraturen i sig och presentera den i en populär form. Denna tendens märks även 2011. På fredagen efter tillkännagivandet toppar Aftonbladet (7/10) Nobelbevakningen med förstasiderubriken ”Experten säker: Läckan avslöjade Nobelvinnaren”.

På kulturuppslaget finns två fördjupande krönikor om Tranströmer där litteraturen står i fokus. Nyhetsrapporteringen om tillkännagivandet sträcker sig över fyra sidor (s. 11-14). Den inledande artikeln (s. 11) handlar om den misstänkta spelskandal som puffats på förstasidan, rubriken lyder ”–Säkert att någon läckt”. Artikeln handlar om spelandet på vem som skall tilldelas Nobelpriset, och att Tranströmers namn misstänks ha läckt ut innan tillkännagivandet, varefter folk satsat stora summor på honom hos vadslagningsföretagen. Det är inte speldiskursen i sig som är intressant här, utan att Aftonbladet populärt toppar med den spektakulära vinkeln spelfusk, före den artikel (s. 12-14) som specifikt handlar om tillkännagivandet. Tillkännagivandet anses alltså inte vara det mest intressanta. På en stor bild (s. 11) är Akademiens ständige sekreterare Peter Englund på väg ut genom dörren

i Börshuset klockan 13. Han ser märkbart bekymrad ut, vilket i kombination med texten antyder att den misstänkta spelskandalen tynger honom. Var han så bekymrad, egentligen, eller är bilden vald för att den fångar en vinkel som överensstämmer med texten?

Aftonbladets artikel om själva tillkännagivandet, ”Prisad – mitt i maten” (s. 12-14), består bland annat av intervju med Tranströmer. Aftonbladets reporter är en av många journalister som i förväg spekulativt väntat i Tranströmers trappuppgång, och strax efter klockan ett faktiskt haft anledning att ta sig in i hans lägenhet. Texten innehåller kommentarer från författare och förläggare, och i artikeln ingår även enkäten ”Kända svenskar hyllar Tranströmer”. Det finns också en dikt av Tranströmer med ett förslag på tolkning. Alltjämt är artikeln främst Nobeltävlingsgestaltande. ”Han har just blivit världsmästare i litteratur”, börjar ingressen. I slutet av artikeln återkommer denna formulering då det beskrivs hur journalisterna lämnar Tranströmers lägenhet, eftersom ”[v]ärldsmästaren måste få vila en stund.” Artikeln har karaktär av segerporträtt.

I onsdagens Svenska Dagblad (6/10) finns en artikel inför tillkännagivandet som handlar om myten att författare som tilldelas ett Nobelpris i litteratur får allt svårare skrivkramp. I artikeln är det litteraturen i sig som står i fokus. I torsdagens tidning (7/10) finns påtaglig Nobeltävlingsgestaltning i artikeln ”Hetast bland Nobels lågoddsare”, där tidningens skribent Elise Karlsson, enligt puffen på kulturdelens förstasida, ”går igenom ställningen inför årets litteraturpris”. Flera ord klingar av tävling, och grafiskt påminner artikeln om sportsidor. Det finns fem spalter, var sin för de fem hetaste kandidaterna, med namn och odds i spalternas rubriker. Upplägget andas 'startfält', som om grafiken vill säga att det är dessa fem som gör upp om att komma först över mållinjen. I början av artikeln markerar skribenten visserligen distans till speldiskursen.

Kan litteraturen göra oss till bättre människor? Eller åtminstone vara nyttig? Om inte, så borde den i alla fall kunna göra oss rika. Så tycks i alla fall de resonera som varje år satsar pengar på vem som ska bli årets Nobelpristagare i litteratur. Fast nog är det ett av de priser i världen som är minst ämnat för vadslagning. (SvD 7/10 2011)

Men även om skribenten markerar en distans är det inte desto mindre så att speldiskursen utnyttjas som inramning för litteraturpriset.

Även i Aftonbladet (5/10) finns en spekulativ artikel inför tillkännagivandet, ”Jakten på årets okända vinnare”, där tidningens skribent Svante Lidén siar om vem som skall få årets pris. Han gör både en och två, i efterhand uppseendeväckande, antydningar om att det kommer att bli Tranströmer. Ingressen börjar ”Grattis Tomas Tranströmer. I år är äntligen Nobelpriset ditt. Eller?” I artikeln finns också en enkät med svenska författare, förläggare och journalister, som besvarar den spekulativa frågan om vem de tror får priset.

Aftonbladets gestaltning av litteraturpriset inför tillkännagivandet är alltså populärt spekulativ.

På fredagen efter tillkännagivandet (7/10) handlar allt material på Svenska Dagbladets förstasida om Tranströmer. Den största rubriken lyder ”En förbannelse har brutits. Grattis Tranströmer – grattis poesin.” Under en stor bild på en leende Tranströmer tillsammans med hustrun Monica står det att ”den svenske poeten får Nobelpriset i litteratur”. I förstasidans botten finns en summerande puff till alla Tranströmerartiklar i kulturbilagan; ”13 sidor. Spelbolag prickade rätt igen. Englund ringde tre minuter före. Förlaget trycker 100.000 nya böcker. K sid 1-16”. Jämfört med Aftonbladets ovan nämnda populära toppning är Svenska Dagbladets Nobelbevakning främst litterär. Visserligen finns även mer populära vinklar om spelbolag och förlag i puffen, men dessa är sekundära i förhållande till huvudnyheten om själva tillkännagivandet. En stor del av materialet utgörs av en sex sidor lång Tranströmerintervju, ”En säker ton”, med tydlig litterär klangbotten. I slutet av rapporteringen vigs en hel sida åt Tranströmers dikt Schubertiana. Liksom 2002 anas höga tankar om konst och kultur bakom Svenska Dagbladets stil och val av innehåll.

Tranströmer lider efter en stroke av afasi och kunde därför inte hålla någon Nobelföreläsning. Svenska Dagbladet rapporterar ändå om olika andra evenemang med litteraturpristagaren dagarna före Nobelfesten, medan detta inte görs i Aftonbladet. På Nobeldagen har Svenska Dagbladet (10/12) både ett fotoreportage och ett längre, skrivet reportage om Tranströmer. På söndagen (11/12) toppar tidningen rapporteringen från Nobelfesten med en stor bild på förstasidan där Tranströmer tar emot priset ur kungens hand. Rubriken lyder ”Älskad poet hyllad”. Inne i tidningen handlar nio sidor om Nobelfesten. Det inledande Nobeluppslaget är ett återgivande av festen, stundtals med litterär närvaro. Det tredje uppslaget, ”Jubel för Tranströmer”, är helt vigt åt litteraturpriset. Längre fram publiceras även Monica Tranströmers tacktal.

I Aftonbladet (10/12) finns en artikel över nästan ett helt uppslag inför Nobelfesten som handlar om hur den gravida kronprinsessan skall klara festen. I spalten längst till höger finns en artikel om hur den rullstolsbundne Tranströmer skall orka med samma fest. Aftonbladets bevakning från Nobelfesten (11/12) toppas, liksom förhandsrapporteringen, av en kunglig rubrik. På förstasidan finns en stor bild på kronprinsessan, med prins Daniel vid sin sida, och rubriken lyder ”Titta, här sparkar Victorias bebis till”. Aftonbladets Nobelbevakning sträcker sig över åtta sidor, och ett av uppslagen handlar specifikt om litteraturpriset. Rubriken lyder ”Tranströmer – kvällens kung” och underrubriken ”Den svenske poeten stal showen: fantastiskt och rörande”. På uppslaget återges även Monica Tranströmers tal.

Medan Svenska Dagbladets rubrik säger att Tranströmer blev ”hyllad”, menar Aftonbladet att han ”stal showen”. Påståendet att en man som lider av afasi och är rullstolsbunden stjäler uppmärksamhet låter överraskande. Svenska Dagbladets passiva form (blev) ”hyllad” är en saklig beskrivning, medan den aktiva formen ”stal” (showen) är ett spektakulärt sätt att beskriva det som skedde. Således är Aftonbladets gestaltning populär.

Summering 1975-2011

En trend är att tidningarnas material om Nobelpriset i litteratur successivt ökar från 1975 till 2011, vilket redan påpekats.⁶ Antydningar om att det föreligger en tävling mellan författare är samtliga analysår vanligare i Aftonbladet än i Svenska Dagbladet.

Aftonbladet har en tendens att förlöjliga institutionerna Svenska Akademien och Nobelpriset i litteratur. Tendensen förekommer redan 1975, som mest raljerar tidningen 1984 och 2002. 2011 märks tendensen dock inte alls. Det förlöjligande perspektivet tycks vara en position som tidningen intar, snarare än en historisk utveckling. En trend som dock kan ses i Aftonbladet, med start 1993, är att i rapporteringen om tillkännagivandet inte nöja sig med händelsen i sig, utan att istället i allt högre grad lyfta fram spektakulära aspekter. 2011 är denna populära gestaltning dock lite mildare än vad den var 2002.

Skillnaden mellan tidningarna var som mest märkbar just 2002. Svenska Dagbladet, den seriösa morgontidningen, visar under alla analysår höga tankar om litteraturen, och litterär gestaltning är den vanligaste formen. 2011 blir Svenska Dagbladets gestaltning dock lite mer populär, bland annat genom ett tydligt utnyttjande av Nobeltävlingsgestaltning, denna gestaltungsform förekom även i Aftonbladet som tydligast detta avslutande analysår.

SLUTDISKUSSION

Tävlingsgestaltning av Nobelpriset i litteratur förekommer samtliga analysår i denna studie. Med tanke på att den förekommer redan 1975 är gestaltungsformen inte ny 2011. Dock har den med tiden utnyttjats allt kraftfullare. I början av analysperioden var uttrycken milda, exempelvis genom formuleringar som att årets pristagare 'tagit' priset. Successivt blir uttrycken mer explicita, som Aftonbladets beskrivning 'världsmästare i litteratur' (både 1984 och 2011), och Svenska Dagbladets sportlayout (2011) där 'startfältet' inför

⁶ En tänkbar invändning mot detta påstående vore att Nobelbevakningen det sista analysåret, 2011, får ett särskilt stort utrymme i analystidningarna eftersom det är svensk massmedia som rapporterar om en svensk Nobelpristagare. Att mängden 2011 är representativ kan alltså bekräftas genom en översiktlig studie av tidningarnas bevakning 2013, då den kanadensiska författaren Alice Munro tilldelades priset. Bevakningen var då minst lika omfattande som 2011.

tillkännagivandet presenteras. Även en morgontidning som Svenska Dagbladet, som i allmänhet värnar om litteraturen, kan alltså tillämpa Nobeltävlingsgestaltning så distinkt 2011. Studien bekräftar både antagandet att det har skett en generell tabloidisering av journalistikens innehåll från 1975 till 2011, och antagandet att Nobeltävlingsgestaltning är vanligare i Aftonbladet än i Svenska Dagbladet.

Ett annat antagande var att spekulerande enkäter inför tillkännagivandet om vem som skall få priset skulle vara en vanlig artikeltyp. Som nämnts fanns dock blott två sådana i allt material från alla analysår, båda i Aftonbladet, 1984 och 2002. Artikeltypens ovanlighet kan dock bero på de valda analysdagarna, även om utfallet är begränsat i materialet här är det alltså möjligt att artikeltypen förekommer på dagar som inte täcks in här.

Svenska Dagbladets höga tankar om kultur framskympar genom att tidningen samtliga analysår i hög grad placerar artiklar om litteraturpriset i kultursektionen. I denna analys har Svenska Dagbladet en separat kultursektion från 1984, och från 2002 har kulturen en egen bilaga. Svenska Dagbladet har ett större kulturutrymme än Aftonbladet, vars kultursektion samtliga analysår är begränsad till uppslaget 4-5, varken mindre eller mer. I de fördjupande artiklarna på dessa sidor är gestaltningen utan tvivel litterär. Nyheter om litteraturpriset, exempelvis om tillkännagivandet, placerar Aftonbladet på nyhetssidorna, medan Svenska Dagbladet placerar dessa i kulturdelen. Exempelvis var fem av totalt sex sidor om Kertész 2002 placerade i kulturbilagan, och 2011 var samtliga 13 Tranströmersidor placerade där. Svenska Dagbladet ser alltså på litteraturpriset utifrån andra kriterier än nyhetsvärdering, och väljer därför i lägre grad än Aftonbladet att gestalta det populärt och publiklockande.

Kvällstidningen Aftonbladet, som är mer kommersiellt orienterad, uttrycker inte lika höga tankar om kultur. 1975 och 1984 är rapporteringen om Nobelpriset i litteratur relativt neutral, men från och med 1993 blir gestaltningen alltmer populär. Detta kan bero på tydligare redaktionella målsättningar om att locka större publik. Att Aftonbladets tendens till popularisering av den finkulturella institutionen Nobelpriset i litteratur börjar synas från 1993 sammanfaller med Allerns (2012, s. 236-237) ovan nämnda konstaterande att det var under 1980-talet som medierna blev allt mer kommersialiserade. Det är också rimligt att kommersialiseringens effekter är tydligast i den lösnummersäljande kvällstidningen; det lösnummersäljande och mer marknadsorienterade Aftonbladet har påverkats i högre grad än det mindre marknadsorienterade Svenska Dagbladet, som förhållit sig mer konservativa. Alltjämt har även Svenska Dagbladet påverkats. Under analysperioden från 1975 till 2011 ökar benägenheten till Nobeltävlingsgestaltning i båda tidningarna.

Är det då rimligt att generalisera den här studiens resultat av två, strategiskt valda, tidningar till media i allmänhet? Vissa förhållanden är specifika för enskilda tidningar,

exempelvis är det inte säkert att alla kvällstidningar delar Aftonbladets trotsighet gentemot Svenska Akademien. Alltjämt kan den allt tydligare tendensen till populär gestaltning antas gälla för de generellt alltmer marknadsberoende medierna. Vad gäller media i allmänhet kan man också se att samtidens tävlingsdiskurs har sipprat in i talet om Nobelpriset i litteratur, denna uppfattning stärks genom att tävlingsdiskursen visar sig även i det osannolika fallet Svenska Dagbladet.

Tidens tal förändrar inramningen och därigenom även innebörden av det över 100 år gamla Nobelpriset i litteratur. Numera framställs det allt oftare som en tävling snarare än en utmärkelse för en sällsynt lyckad prestation, vilket inte torde vara i linje med Alfred Nobels intentioner för utnämningen. Alltjämt har talet om litteraturpriset troligtvis i alla tider varit påverkat av samtiden. Som gestaltningsteorin har visat förändrar journalistiken inramningen av världen, och därmed förändrar den även människornas förståelse av verkligheten, och därigenom förändras kanske även verkligheten.

En bredare undersökning av hur Nobelpriset i litteratur gestaltas hade kanske visat att massmedia aldrig någonsin fullt ut följt Nobels intentioner för priset. En intressant fråga för eventuella, vidare studier är hur Nobelpriset gestaltats under perioden före den som behandlats här, alltså från dess att det började delas ut 1901 fram till 1975. Till exempel, hur påverkades talet om priset och pristagarna under nazismens tid? Ett annat intressant undersökningstema, även för den period som behandlats här, vore att studera gestaltningen i Nobelbevakningen med avseende på andra aspekter än populär gestaltning och spelgestaltning, exempelvis genus och etnicitet. Statistiken visar att det finns en snedfördelning bland pristagarna avseende dessa aspekter, men hur gestaltas genus och etnicitet i bevakningen? Skiljer sig mediepresentationerna av exempelvis en europeisk Nobelpristagare i litteratur som Herta Müller (2009) och en utomeuropeisk pristagare som Mario Vargas Llosa (2010)? Och finns det någon skillnad mellan hur media gestaltar en manlig pristagare som Mo Yan (2012) och en kvinnlig pristagare som Alice Munro (2013)?

LITTERATUR

- Aalberg, Toril, Jesper Strömbäck & Claes de Vreese, 2012, "The Framing of Politics as Strategy and Game: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings" i *Journalism* 13(2), 162-178.
- Allén, Sture & Kjell Espmark, 2006, *Nobelpriset i litteratur – en introduktion* 2. uppl; Stockholm, Svenska Akademien (distr: Norstedts).
- Allern, Sigurd, 2012, "Journalistiken och kommersialiseringen" i *Medierna och demokratin* (Nord & Strömbäck, red; Lund, Studentlitteratur), 233-262.
- Berglez, Peter, 2010, "Kritisk diskursanalys" i *Metoder i kommunikationsvetenskap* (Ekström & Larsson, red; Lund, Studentlitteratur), 265-288.
- Cappella, Joseph & Kathleen Hall Jamieson, 1997, *Spiral of Cynicism – The Press and the Public Good* New York, Oxford University Press.
- Entman, Robert, 1993, "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm" i *Journal of Communication* 43, 51-58.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, 2012, *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad* Vällingby, Norstedts Juridik.
- Espmark, Kjell, 1986, *Det litterära Nobelpriset – principer och värderingar bakom besluten* Stockholm, Norstedts.
- Framing Borders in Literature and Other Media*, 2006 (Wolf & Bernhart, red; Amsterdam, Ropodi).
- Friman, Christopher, 2013, "Vem är rädd för Anna Odell?" i *Magasinet Filter* 34, 68-78.
- Gripsrud, Jostein, 2002, *Mediekultur, mediesamhälle* 2. uppl; Göteborg, Daidalos.
- Iyengar, Shanto, Helmut Norpoth & Kyu Kahn, 2004, "Consumer Demand for Election News: The Horserace Sells" i *The Journal of Politics* 66(1), 157-175.
- Journalism and Popular Culture*, 1992 (Dahlgren & Sparks, red; London, Sage).
- Lawrence, Regina, 2000, "Game-Framing the Issues: Tracking the Strategy Frame in Public Policy News" i *Political Communication* 17(2), 93-114.
- Ledin, Johanna & Ulla Moberg, 2010, "Textanalytisk metod" i *Metoder i kommunikationsvetenskap* (Ekström & Larsson, red; Lund, Studentlitteratur), 153-177.
- Lindgren, Simon, 2009, *Populärkultur – teorier, metoder och analyser* 2. uppl; Stockholm, Liber.
- Nelson, Thomas, Rosalee Clawson & Zoe Oxley, 1997, "Media Framing of Civil Liberties Conflict and Its Effect on Tolerance" i *American Political Science Review* 91, 567-583.
- Patterson, Thomas, 1993, *Out of Order* New York, Knopf.
- Shehata, Adam, 2012, "Medierna och makten över publiken" i *Medierna och demokratin* (Nord & Strömbäck, red; Lund, Studentlitteratur), 317-344.
- Steiner, Ann, 2009, *Litteraturen i mediesamhället* Lund, Studentlitteratur.
- Strömbäck, Jesper, 2009, *Medier, makt och samhälle – en introduktion till politisk kommunikation* Stockholm, SNS Förlag.
- Strömbäck, Jesper, 2012, "Journalistiken och politiken" i *Medierna och demokratin* (Nord & Strömbäck, red; Lund, Studentlitteratur), 263-289.
- Strömbäck, Jesper & Peter van Aelst, 2010, "Exploring Some Antecedents of the Media's Framing of Election News: A Comparison of Swedish and Belgian Election News" i *International Journal of Press/Politics* 15(1), 41-59.
- Svensén, Bo, 2011, *The Swedish Academy and the Nobel Prize in Literature* 2. uppl; Stockholm, Svenska Akademien (distr: Norstedts).

APPENDIX

Sammanställning av artiklarna i materialet

OKTOBER

Inför tillkännagivandet

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	mån 20 okt (!)	SvD, s. 1	Akademi-oldboy [puffar s. 10]
1975	mån 20 okt (!)	SvD, s. 10	Skulle representera ungdomen [tre av aderton, del 1]
1975	ons 22 okt	SvD, s. 1	Visst påverkas vi i Akademien [puffar sista sidan]
1975	ons 22 okt	SvD, sista sidan	Stod länge för långt till vänster för de aderton... [tre av aderton, del 2]
1975	tors 23 okt	SvD, s. 13	”Att bli invald i Akademien är att komma närmare döden” [tre av aderton, del 3]
1984	ons 10 okt	Aftonbladet, s. 4	Nog är litteraturen värd en pipa snus
1984	ons 10 okt	Aftonbladet, s. 4	Varför, Mr Mailer, är vi i Höganäs?
1984	ons 10 okt	Aftonbladet, s. 31	Nobelpriset i litteratur – vem ska ha det?
1984	tors 11 okt	Aftonbladet, s. 4	Hon håller nobelprisklass...
1984	tors 11 okt	SvD, s. 1	Kvinna kan få priset [puffar s. 8]
1984	tors 11 okt	SvD, s. 8	Tre latinamerikaner tänkbara pristagare
1984	tors 11 okt	SvD, s. 19	Högviltet Mailer i fjärran Höganäs
1993	tors 7 okt	SvD, s. 1	Andlös väntan på Allén
2002	tors 10 okt	Aftonbladet, s. 20	Ett ögonblick... Gert Fylking [portad från Börhuset]
2002	tors 10 okt	SvD kultur, s. 1	300 namn blir idag ett [puffar kultur, s. 2]
2002	tors 10 okt	SvD kultur, s. 2	”Priset borde gå till en författare i karriären”
2002	tors 10 okt	SvD, sista sidan	De aderton har gjort sitt val [puff för SvD imogon]
2011	ons 5 okt	Aftonbladet, s. 16	Jakten på årets okända vinnare
2011	ons 5 okt	SvD kultur, s. 1	Och sen då? [puffar kultur s. 4-5]
2011	ons 5 okt	SvD kultur, s. 4-5	Nobelpriset förändrar inget
2011	tors 6 okt	SvD, s. 1	Räkna med förvånade miner i dag klockan 13 [puffar kultur s. 4-5]
2011	tors 6 okt	SvD kultur, s. 1	Prispress. SvD:s Elise Karlsson går igenom ställningen inför årets litteraturpris
2011	tors 6 okt	SvD kultur, s. 4-5	Hetast bland Nobels lågoddssare

Tillkännagivandet, rapportering

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	tors 23 okt	Aftonbladet, s. 25	80-ÅRINGEN SOM FICK NOBELPRISET
1975	fre 24 okt	SvD, s. 1	Litteraturpriset: Det blev Montale [puffar s. 4-5]
1975	fre 24 okt	SvD, s. 5	”Trumpen” motivering till priset
1984	fre 12 okt	SvD, s. 7	Litteraturpriset lön för livslång befrielsehandling
1993	fre 8 okt	SvD, s. 1	Priset till Toni Morrison [puffar s. 23-25]
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	”Morrison, är inte han sångare?”
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 1	Känner du till Imre Kertész? [puffar s. 4-5 & 9]
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 9	Överlevarens ljuvliga triumf
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 9	Fylkings kupp lurade Horace
2002	fre 11 okt	SvD, s. 1	Europas rannsakar tog priset
2002	fre 11 okt	SvD, s. 21	Förklädd Fylking tog sig in – igen
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 1	Imre Kertész [puffar kultur s. 4-8]
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	”Han ger oss skäl att omvärdera vår egen samtid”
2011	fre 7 okt	Aftonbladet, s. 1	Experten säker: Läckan avslöjade Nobel-vinnaren [puffar s. 11-14 & kultur]
2011	fre 7 okt	Aftonbladet, s. 11	– Säkert att någon läckt
2011	fre 7 okt	Aftonbladet, s. 12-14	Prisad – mitt i maten
2011	fre 7 okt	SvD, s. 1	En förbannelse har brutits. Gratis Tranströmer – grattis poesin [puffar kul s. 1-16]
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 1	Älskad. Efterlängtad Nobelpris till Tomas Tranströmer
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 4-5	Allas favorit fick till slut priset
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 16	Schubertiana [dikt]

Tillkännagivandet, kommentarer och reaktioner

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	fre 24 okt	Aftonbladet, s. 4	Nobelpriset gick Kina förbi
1975	fre 24 okt	Aftonbladet, s. 5	I parken [dikt]
1975	lör 25 okt (!)	Aftonbladet, s. 4-5	TORSDAG [Innerspalten]
1975	lör 25 okt (!)	Aftonbladet, s. 10	Varför duger inte Lessing, Greene, Mailer? [insändare]
1975	lör 25 okt (!)	Aftonbladet, s. 10	Är nobelpengarna beskattade? [insändare]
1975	fre 24 okt	SvD, s. 5	Helsingfors: Montale finns inte
1975	fre 24 okt	SvD, s. 5	90 Nobelpristagare deltar i årets högtid
1984	fre 12 okt	Aftonbladet, s. 1	Kvinnorna och nobelpristagaren [puffar s. 24-25]
1984	fre 12 okt	Aftonbladet, s. 4	Sveriges lyckligaste förläggare

1984	fre 12 okt	Aftonbladet, s. 24-25	En vinnare – och en förlorare
1984	fre 12 okt	SvD, s. 1	Fri röst på Fripress [puffar s. 7 & 16]
1984	fre 12 okt	SvD, s. 7	Bokförläggaren både vinnare och förlorare
1984	fre 12 okt	SvD, s. 7	'En oerhört modig man'
1984	fre 12 okt	SvD, s. 7	'Vägrar tjäna som ideologiskt slagträ'
1993	fre 8 okt	SvD, s. 23	Politiskt korrekt – men litterärt?
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	Gordimer + Walcott = Toni Morrison
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	Både stolt och lycklig
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	Jazz är den bästa bok Kerstin Hallén översatt
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	"Vi blir kända utomlands"
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	Vänner sedan 1965
1993	fre 8 okt	SvD, s. 25	Kommersiellt och lättsålt val
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 4-5	Om ni slår upp Kertész
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 5	[Citat Sara Lidman, DN]
2002	fre 11 okt	SvD, s. 21	Mitt i prick, Akademien
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	Ambassaden ser priset som ett tecken
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	"En mycket värdig kandidat"
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	Värt 3 miljoner mer idag
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	De senaste tio Nobelpristagarna
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 6	"Hans klarsyn behövs"
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 6	"Det finns lite rättvisa!"
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 6	Nobelmuseet andra kunden i bokhandeln
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 6	Bibliotekshyllan tom klockan 14
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 6	Radioteatern ger Kertész
2011	fre 7 okt	Aftonbladet, s. 4	Tomas Tranströmer tog priset – inte Sverige
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 5	[tweet Mark Levengood]
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 5	Han finner djupet i enkelheten
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	Bonniers trycker 100.000 nya böcker
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	"Nu ska jag hem och kolla i bokhyllorna"
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	[notisstatistik om att Adlibris sålt slut på Tranströmer]
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	Peter Frie målar Tranströmer
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	"Hans livsverk får plats på 250 sidor"
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	Med rötterna i skärgården
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12	[tweet Salman Rushdie]
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 12-13	[enkät med kända svenskar om Tranströmer]
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 13	Guldkant på premiären

Intervju med årets pristagare

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	fre 24 okt	SvD, s. 5	Montale till Stockholm – om han slipper hålla tal
1984	fre 12 okt	Aftonbladet, s. 25	Champagne i pyjamas. Pristagaren tog emot beskedet på sjukhuset
1984	fre 12 okt	SvD, s. 1	'Nobelpriset är Ert Herr Doktor' [puffar s. 7]
1984	fre 12 okt	SvD, s. 7	- artikeln fortsätter
1993	fre 8 okt	Aftonbladet, s. 1	Fel ras, fel kön – men hon tog priset [puffar s. 4-5 & 9)
1993	fre 8 okt	Aftonbladet, s. 9	Fel ras och fel kön – men Toni tog priset
1993	fre 8 okt	SvD, s. 23	"Jag skriver att vi är hela" [artikeln fortsätter s. 25]
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 4	Imre Kertész röst nära att brista i telefon
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 6-11	En säker ton

Fördjupande artiklar och kulturkrönikor

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	fre 24 okt	Aftonbladet, s. 4	ETT KONSERVATIVT VAL
1975	fre 24 okt	Aftonbladet, s. 5	VAD ÄR DET FÖR SKUMT MED UNGT, FRISKT BLOD?
1975	fre 24 okt	SvD, s. 4	Den öppna diktens hemligheter
1984	tors 11 okt	Aftonbladet, s. 4	...och det gör han också
1984	fre 12 okt	Aftonbladet, s. 4	Jag ber inte om ursäkt
1984	fre 12 okt	SvD, s. 16	NOBELPRISTAGAREN FRÅN TJECKOSLOVAKIEN
1993	fre 8 okt	Aftonbladet, s. 4-5	Morrison
1993	fre 8 okt	SvD, s. 23	Mentor för prominenta svarta akademiker
1993	fre 8 okt	SvD, s. 23-24	En mytisk värld av sällsam skönhet
1993	fre 8 okt	SvD, s. 24	Ett drama helt utan hjältar
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 4-5	Mannen som inte flydde
2002	fre 11 okt	Aftonbladet, s. 4-5	En snårig författare med brännande frågor
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 5	Candide i lägret
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 7	Dikten är absolut sanning
2002	fre 11 okt	SvD kultur, s. 8	En omistlig rannsakare av Europa
2011	fre 7 okt	Aftonbladet, s. 4-5	Äntligen! Tomas Tranströmer är en självklar Nobelpristagare
2011	fre 7 okt	SvD kultur, s. 14	Tranströmer visar storheten i det vardagliga

DECEMBER

Den festliga Nobelfesten

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	ons 10 dec	Aftonbladet, s. 38	De här 12 ska firas på århundradets NOBELFEST
1975	tors 11 dec	Aftonbladet, s. 26-27	VISST VAR DET EN ROLIG FEST
1975	ons 10 dec	SvD, s. 1	En enda kvinna bland 81 Nobelpristagare
1975	tors 11 dec	SvD, s. 5	Nobelhögtiden [vinjett med två artiklar]
1984	mån 10 dec	Aftonbladet, s. 10	De får världens finaste pris i dag
1984	tis 11 dec	Aftonbladet, s. 24-26	Hej Argentina! Nu vill jag också dansa...
1984	mån 10 dec	SvD, s. 8	Nobelpristagarnas fest har börjat
1984	tis 11 dec	SvD, s. 7	Applåden räckte till Prag
1993	ons 8 dec (!)	Aftonb., kvinna s. 6	Så många kvinnor har fått nobelpriset
1993	lör 11 dec	Aftonbladet, s. 22-23	Bara kemisten tog ut svängarna
1993	lör 11 dec	Aftonbladet, s. 41	TV-kväll med många priser
1993	fre 10 dec	SvD, s. 14	Manlig amerikan oftast prisad
1993	lör 11 dec	SvD, s. 1	Lycklig stund för snillen [puffar s. 28]
1993	lör 11 dec	SvD, s. 28	Nobelsnilletts näst lyckligaste stund
1993	lör 11 dec	SvD, s. 27	Standardfrågor till pristagarna
2002	mån 9 dec	Aftonbladet, s. 24-25	Laddat för kanonparty
2002	tis 10 dec	Aftonbladet, s. 42	SVT struntar blankt i Nobelpristagarna
2002	ons 11 dec	Aftonbladet, s. 22-25	Balens drottning – en skön prinsessa
2002	ons 11 dec	SvD, s. 16	Ren cirkus på Nobelfesten
2011	sön 11 dec	Aftonbladet, s. 12-13	Tranströmer – kvällens kung
2011	sön 11 dec	Aftonbladet, s. 16-17	'Raj raj' på dansgolvet
2011	lör 10 dec	SvD, s. 1	KLART FÖR FEST
2011	sön 11 dec	SvD, s. 1	Älskad poet prisad (puffar s. 8-16)
2011	sön 11 dec	SvD, s. 8-10	Flärdfullt kalas för knivskarpa hjärnor
2011	sön 11 dec	SvD, s. 12-13	Jubel för Tranströmer
2011	sön 11 dec	SvD, s. 16	Monica Tranströmers tacktal

Nytt ljus på litteraturpriset

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1975	ons 10 dec	SvD, s. 7	"Rysslands Rockefellers" ny bok om familjen Nobel
1975	tors 11 dec	SvD, s. 15	VÄGEN TILL NOBELPRIS
1984	sön 9 dec	Aftonbladet, s. 13	Fest för Seiferts – men själva fick de inte komma
1984	mån 10 dec	Aftonbladet, s. 2	Pris för fred och frihet
1984	sön 9 dec	SvD, s. 1	Tjecker stoppade Seiferts [puffar s. 8]
1984	sön 9 dec	SvD, s. 8	- artikeln fortsätter
1993	tors 9 dec	SvD, s. 31	Det var en gång...började Toni Morrison
2002	tis 10 dec	Aftonbladet, s. 1	Horace Engdahls fru: Nobelpriset är sexistiskt [puffar s. 26 debatt]
2002	tis 10 dec	Aftonbladet, s. 13	Horace – din fru tycker att Nobelpriset är sexistiskt
2002	tis 10 dec	Aftonbladet, s. 26	Nobelpriset är sexistiskt [debatt]
2002	mån 9 dec	SvD kultur, s. 2	"Mitt vittnesbörd kommer att tjäna framtiden"
2002	tis 10 dec	SvD, s. 1	Pristagare dag för dag [puffar kultur, s. 3-5]
2002	tis 10 dec	SvD kultur, s. 1	Jag borde ge mig iväg någonstans...
2002	tis 10 dec	SvD kultur, s. 4-5	Jag – en annan [bokutdrag]
2002	tis 10 dec	SvD kultur, s. 2	"Vi lever alla i förintelsens efterdyningar"
2002	ons 11 dec	SvD, s. 17	"Sexistiskt" Nobelpris
2011	lör 10 dec	Aftonbladet, s. 7	Total Tranströmer-Trans
2011	lör 10 dec	Aftonbladet, s. 13	"Rycks med i all glädje"
2011	sön 11 dec	Aftonbladet, s. 4-5	Titelns triumf över talangen
2011	fre 9 dec	SvD, s. 6	Mötte poeten via musiken
2011	fre 9 dec	SvD kultur, s. 19	Stämmingsfull Tranströmer-hyllning

Fördjupande artiklar och kulturkrönikor

År	Datum	Tidning, sida	Rubrik
1984	mån 10 dec	Aftonbladet, s. 4	Nobelpris för ord som vibrerar
2002	tis 10 dec	Aftonbladet, s. 4	Kertész andra liv
2002	ons 11 dec	Aftonbladet, s. 5	Att skriva är att förolämpa livet själv
2011	lör 10 dec	Aftonbladet, s. 4-5	Trappan till Tranströmer
2011	lör 10 dec	SvD kultur, s. 1	Nära [puffar kultur s. 6-9]
2011	lör 10 dec	SvD kultur, s. 6-9	Tranströmer in på livet [fotoreportage]
2011	lör 10 dec	SvD kultur, s. 10-12	Poetens uppvaknande